

Onsdagen den 6 Mars 1867.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 4 dennes äfvensom protokollsutdrag, angående de nämnde dag af Kammaren handlagda ärenden upplästes och godkändes.

§ 2.

Upplästes ett vid sammanträde med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedde att tillsätta Kammarens kansli- och vaktbetjening, den 5 dennes hållet protokoll, af följande lydelse:

Protokoll, hållet den 5 Mars 1867, vid sammanträde med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedde att tillsätta nämnde Kammares kansli- och vaktbetjening.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, sedan Riksdagens begge Kamrar bifallit Stats-Utskottets Memorial N:o 18, angående förskott å aflöningen för den hos Kamrarne och Utskotten anställda betjening, Herr Talmannen låtit till denna dag sammankalla Herrar Kommitterade, för att få bestämda åtskilliga med den nu förestående förskottsutbetalningen sammanhängande frågor.

Sålunda hemställde Herr Talmannen, att sedan Herrar Kommitterade, då antalet af förut antagne kanslisters befunnits otillräckligt, under hand gifvit Herr Talmannen i uppdrag att till tjenstgöring inkalla ytterligare en kanslist, och Kontorsskrifvaren J. P. Bergh, som bland anmälde sökande härtill blifvit af Herr Talmannen utsedd, i sådan egenskap hos Kammaren tjenstgjort allt sedan den 16 nästlidne Februari, Herrar Kommitterade nu ville slutligen antaga Bergh såsom kanslist med rätt till aflöning från och med nyssnämnde dag.

Vidare hemställde Herr Talmannen att, då Vaktbetjenten C. G. Fastin, hvilken, enligt Herrar Fullmäktiges i Riksgälds-kontoret anordning, från riksdagens början haft tillsynen och uppässningen vid den för åhörare hos Kammaren upplätta läktare, sedermera från och med den 11 Februari, jemte berörda uppässningsbestyr, jemväl ombesörjt den vaktgöring och uppässning, som erfordrats hos Kammarens tillfälliga Utskott och som icke kunnat af förut antagen vaktbetjening medhinna, denne vaktbetjent måtte från och med sistnämnde dag få anses såsom vaktmästare hos Kammaren antagen.

Slutligen öfverlemnade Herr Talmannen till Herrar Kommitterades afgörande frågan om bestämmandet af den eller de kanslister, som kunde finnas böra komma i åtnjutande af det högre aflöningsförskott, som, enligt ofvannämnda Memorial, borde förste kanslisterna tillkomma.

Herrar Kommitterade, som godkände hvad Herr Talmannen framställt rörande Kanslisten Berghs och Vaktmästaren Fastins antagande, äfvensom om de dagar, då deras aflönande torde taga sin början, förklarade, hvad beträffade frågan om förste kanslisterna, att den kanslist, som ombesörjde expeditionen inom Kammarens Kansli, vore såsom förste kanslist att anse, samt att jemväl den kanslist, hvilken hos Kammaren tjenstgjorde såsom registrator, borde åtnjuta det högre aflöningsförskott, som för förste kanslisterna blifvit bestämdt; viljande Herrar Kommitterade, vid aflönings slutliga bestämmande, taga under närmare ompröfning, huruvida registrators göromål varit af beskaffenhet att påkalla hans aflönande såsom förste kanslist.

Till ledning för skeende requisition af de beviljade aflöningsförskotten skulle här antecknas att:

Två notarier hos Kammaren tjenstgjort från och med den 18 Januari;

Sekreteraren från och med den 21 Januari;

Fyra notarier från och med den 22 Januari;

Sex notarier från och med den 23 Januari;

Atta kanslister från och med sistnämnde dag;

En kanslist från och med den 16 Februari;

Tre vaktmästare, som redan före riksdagens början biträdt med iordningställandet af Kammarens samlings- och kansli-rum jemte klubblokaler, hade af sådan anledning tjenstgjort från och med den 11 Januari;

Sex vaktmästare från och med den 23 Januari;

Två vaktmästare från och med den 7 Februari, samt

En vaktmästare från och med den 11 i sistnämnde månad.

In fidem

H. Husberg.

§ 3.

På begären beviljade Kammaren ledighet från riksdagsgöromålen åt röljande ledamöter under nedannämnde tider, nemligen: åt Herr *Beronius* under 10 dagar från den 7, åt Herr Grefve *de la Gardie* från och med den 8 till och med den 15 samt åt Herrar *Jonas Andersson*, *Indebetou* och Friherre *Koskull* under 6 dagar från och med den 11, allt uti innevarande månad.

§ 4.

I enlighet med förut fattadt beslut skulle denna dag utses tolf valmän för att, enligt 70 § Riksdagsordningen, jemte ett lika antal valmän från Första Kammaren, sammanträda till utseende af Kommitterade för tryckfrihetens vård; och anställdes nu detta val, dervid till valmän utsågos:

Herr	<i>Hedenberg</i>	med 80 röster,
”	<i>Hierta</i>	” 80 ”
”	<i>Uhr</i>	” 80 ”
”	<i>Ödmansson</i>	” 80 ”
”	<i>Dofsen</i>	” 79 ”
”	<i>Hedlund</i>	” 79 ”
”	<i>C. A. Larsson</i>	” 79 ”
”	<i>Olof Olsson</i> från Wermlands län	” 79 ”
”	<i>Otterström</i>	” 79 ”
”	<i>Pehr Pehrsson</i> fr. Stockholms län	” 79 ” och
”	<i>Rooth</i>	” 79 ”
”	<i>Medin</i>	” 78 ”

Om detta val skulle underrättelse genom protokollsutdrag meddelas.

§ 5.

Föredrogs ånyo Herr Henrik Hanssons motion, N:o 282, om ersättning för de särskilda rese- och traktaments-kostnader motionären fått vidkännas, med anledning deraf att annan person till en början förklarats vara riksdags-ombud för Ramsese och Sollefteå tingslags valkrets.

Hänvisades till Stats-Utskottet.

§ 6.

Föredrogs ånyo och punktvis Stats-Utskottets Utlåtande N:o 26, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af sednaste riksdag:

Punkten 1, angående de inom Fullmäktige förefallna meningsstrider, Bifölls.

Punkten 2, angående Fullmäktiges åtgöranden för anskaffande af medel till jernvägsbyggnaderna.

I anledning af Uttkottets förra hemställan i denna punkt yttrade:

Herr Indebetou: Man måste erkänna, att det uppdrag Riksgäldsfullmäktige haft att under sistförflutna års brydsamma ställning å Europas samtliga penningemarknader uppnegotiera län icke varit angenämt. Att fullgöra ett sådant uppdrag utan klander från något håll torde öfverstiga menisklig förmåga. Rikets Ständers Revisorer hafva ock i sitt Utlåtande uttalat ett temligen skarpt ogillande öfver Fullmäktiges lånetransaktioner. Stats-Utskottet har behandlat saken mera humant och i allmänhet med lenare hand vidrört de vidtagna åtgärderna, ehuru det ansett sig icke kunna helt och hållet undgå att framställa en och annan anmärkning. Stats-Utskottet medger att Fullmäktige haft att strida mot svårigheter, som legat utom deras magt att förekomma, men säger sig likväl ej kunna med tystnad förbigå tvänne omständigheter, nemligen att Fullmäktige medgifvit långifvarne att bestämma en alltför hög ränta, samt satt annuiteten till så lågt belopp, att amorteringstiden blifvit för lång.

Då fråga är att upptaga ett amorteringslån, måste man observera trenne faktorer, hvilka hvar för sig inverka på priset för penningarne. Dessa trenne faktorer äro först räntan, för det andra amorteringstiden och i

tredje rummet kapitalrabatten. I svåra tider måste man underkasta sig jemkningar i det ena eller andra af dessa afseenden. Vill man undvika en alltför dryg ränta, så nödgas man i stället höja kapitalrabatten eller utsträcka amorteringstiden. Det synes som Herrar Riksgälds-fullmäktige synnerligast haft farhåga för kapitalrabattens höjande. Utan tvifvel hafva de varit af den åsigten, att en hög kapitalrabatt skulle verka ofördelaktigt på Statens kredit. Stats-Utskottet har deremot ansett, att kapitalrabatten gerna kunnat förhöjas, endast räntan blifvit lägre.

Det torde ej sakna allt intresse att anställa en jemförelse mellan amorteringslån, som på olika tider blifvit upptagna. I medlet af 1850-talet var jag med om kontraherandet af ett dylikt lån för en hypoteks-förenings räkning. Sådana transaktioner voro då för tiden ganska vanliga och äfven mycket enkla, ty tvänne af de förenämnda faktorerna voro i allmänhet konstanta; räntan var alltid 4 procent och amorteringstiden 40 år; det var endast kapitalrabatten som varierade. Vid det ifrågavarande tillfället bestämdes kapitalrabatten till 10 procent. Några år sednare eller i början af 1860-talet deltog jag också i kontraherandet af ett större amorteringslån, men då hade under tiden den bekanta penningekrisen i slutet af 1850-talet inträffat, och penningemarknaden hade derigenom blifvit tryckt. Tvänne jernvägslån hade under mellantiden upptagits till en ränta af $4\frac{1}{2}$ procent, och i följd deraf kunde man nu icke avsluta lånet till lägre räntefot. Men det penningeverk, som upptog lånet, hade i sitt reglemente den föreskrift, att det icke fick upptaga lån på andra vilkor, än att penningarne kunde utlånas till 5 procent. Då nu obligationsräntan blef $4\frac{1}{2}$ procent, så gick det icke an att bestämma någon hög kapitalrabatt; det befanns, att denna icke kunde få uppgå högre än till $5\frac{1}{2}$ procent, såvida penningarne skulle kunna utlånas på föreskrifna vilkor; men för att få kapitalrabatten så låg, nödgades man göra jemkning på den tredje faktorn eller amorteringstiden. Denna blef följaktligen förlängd till nära dubbelt så lång tid som förut varit vanligt, eller till 76 år.

Slutligen hafva vi nu det lån, som afslöts sistlidet år mot 5 procent ränta, med något öfver 9 procent kapitalrabatt och på 65 års amortering. Utskottet anser, att räntan å detta lån bort bestämmas lägre och yttrar, att den höga räntefoten verkat nedtryckande på våra föregående $4\frac{1}{2}$ -procents-lån.

Men om räntan på sistlidet års lån skulle bestämmas till $4\frac{1}{2}$ procent, så hade naturligtvis kapitalrabatten måst förhöjas, och som de utländske bankirerne äro snälla räknemästare, så hade de utan tvifvel lätt insett, att $\frac{1}{2}$ procent nedsättning af räntan skolat verka så mycket på kapitalrabatten, att denna ej kunnat sättas lägre än 19 procent. Jag hemställer nu, huruvida icke ett nytt $4\frac{1}{2}$ -procents-lån med 19 procent kapitalrabatt skolat verka lika nedtryckande på redan äldre $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationer, som ett 5-procents-lån med 9 procent rabatt. Jemförelsen är vida lättare mellan tvänne lån med lika räntefot, än då räntan är olika. Utskottet anmärker, att den höga räntefoten egentligen skall komma att inverka ofördelaktigt, om våra obligationer skulle börja att höja sig i pris till inemot parikurs, och tillägger att det inträffat, att våra $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationer stigit ända till $98\frac{1}{2}$ procent.

Jag anser mig icke träda grannlagenheten för nära, om jag här nämner, hvad som utan tvifvel för åtskillige af Kammarrens ledamöter förut är väl bekant, och som nu vidare icke kan vara något ändamål att söka hemlighålla, då saken långt för detta är utagerad, och åtskilliga år sedan den tiden förflutit. Den citerade förhöjningen af våra obligationer till 98 $\frac{1}{2}$ procent uppkom nemligen icke på naturlig väg, utan var följden af en manöver, som på sin tid var utsatt för mycket klander. Förhållandet var följande: Då det förr nämnda lånet i början af 1860-talet blifvit afslutadt, visade sig ett starkt bemödande att höja de Svenska obligationerna i pris; detta var en lifsfråga för Herrar långifvare, ty de kunde eljest icke förtjena något på affären. Men stegringen gick i början långsamt; det var med möda man kunde förhöja kursen å papperen med en eller annan procent. Det skedde då en framställning, att om någon försäljning af obligationerna kunde ske inom landet, så skulle det göra papperen begärligare på de utländska börserna och verka mycket fördelaktigt på landets kredit. Men inom vårt land fanns ingen, som var hugad att göra inköp af dessa nya kreditpapper; dels saknades väl penningar, dels var man ock ovan vid dylika affärer, då mera än nu. Vid sådant förhållande beslöt sig det penningverk, som hade upptagit lånet, att sjelf inköpa ett belopp af obligationerna. Verkan häraf var ögonblicklig; papperen började genast stiga och uppgingo inom ganska kort tid i pris ända till 98 $\frac{1}{2}$ procent. Då tyckte man det kunde vara skäl att åter försälja de uppköpta kreditpapperen och gjorde proffet dermed; men detta verkade i motsatt riktning. Så länge försäljningen fortgick, föllo obligationerna oupphörligt i pris, och snart måste man upphöra med försäljningen för att ej nedtrycka kursen alltför mycket.

På sådant sätt uppkom den af Stats-Utskottet citerade höga kursen på de Svenska 4 $\frac{1}{2}$ -procents-papperen, och det synes nu icke vara synnerligen att befara, att de snart skola höja sig till parikurs.

Utskottet har vidare yttrat, att Riksgälds-fullmäktige bort bestämma en högre annuitet på sislidet års lån, och att om den höjts till 6 $\frac{1}{4}$ procent, skulle lånet blifvit amorteradt på 40 $\frac{3}{4}$ år, hvilket varit önskligt. Herrar Fullmäktige, som synas velat undvika en hög årlig utgift, hade bestämt annuiteten till endast 5 $\frac{3}{4}$ procent, hvarigenom amorteringstiden blifvit utsträckt till 65 år. Jag ber få fästa uppmärksamheten dervid, att om Riksgälds-fullmäktige i detta afseende begått ett fel, så kan detta fel vara lätt afhjelpat. Anser man att annuiteten blifvit bestämd för låg, så är ju ingenting lättare än att höja densamma och för öfverskottet inköpa obligationer, hvarigenom amorteringstiden blir förkortad. Vill Riksdagen bestämma annuiteten, såsom Utskottet föreslår, till 6 $\frac{1}{4}$ procent, eller $\frac{1}{2}$ procent högre än hvad Herrar Riksgälds-fullmäktige bestämt, så kan man ju för denna öfverskjutande halfva procent inköpa obligationer, och derigenom blir lånet amorteradt inom 40 $\frac{3}{4}$ år i enlighet med Utskottets önskan. Härigenom skulle ock vinnas en annan fördel. De Svenska papperen skulle nemligen otvifvelaktigt stiga i pris, så fort man började göra uppköp deraf, på lika sätt som det skedde i början af 1860-talet, och detta vore således ett sätt att höja kursen på de Svenska statspapperen på de utländska börserna. Riksgälds-fullmäktige hafva således, genom bestämman-

det af en låg annuitet på 1866 års lån, beredt oss en fördel, som vi icke haft, om annuiteten bestämts högre.

Af skäl jag nu anfört föreslår jag, att den föredragna punkten må läggas till handlingarne med ogillande af det uttalade klandret.

Herr Per Nilsson i Espö: Då Staten upptager lån, är det tvänne faktorer, till hvilka man måste taga hänsyn, nemligen räntan å obligationerna och amorteringstiden. Vid de föregående lånen har obligationsräntan varit af Riksdagen bestämd till $4\frac{1}{2}$ procent, men när man beslöt upptagande af det nu ifrågavarande lånet, fann man lämpligast att gifva Fullmäktige fria händer med afseende på vilkorens bestämmande, för att lånet derigenom skulle säkrare erhållas och Fullmäktige hafva lättare tillfälle att fullgöra sitt uppdrag. Men dervid kunde man minst tänka sig, att Fullmäktige skulle höja obligationsräntan till 5 procent. Det är nemligen tydligt och klart, att, sedan Staten förut utgifvit $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationer, och nu utlemnas obligationer med 5 procent ränta, dessa sednare skola utöfva ett menligt inflytande på de förra och på dem verka nedtryckande; och ännu mera skall sådant blifva förhållandet i en framtid, om man då behöfver ånyo utgifva obligationer med 5 procent ränta. Då man besinnar, att, vare sig räntan är $4\frac{1}{2}$ eller 5 procent, lånet alltid blifver lika dyrt, emedan kapitalrabatten i samma förhållande blir olika, är det en gifven följd, att det för den lånesökande alltid måste vara en fördel att erhålla lägre ränta på obligationerna. Kapitalrabatten blifver då visserligen något större, men papperen blifva derigenom ock mera begärliga. Om den händelsen skulle inträffa på den Europeiska penningemarknaden, att våra 5-procents-obligationer skulle stiga al pari, så komma dock alltid våra obligationer med lägre ränta att erhålla en nedtryckt kurs, ehuru äfven de förut uppgått nära al pari. Nu hör man visserligen den invändningen göras, att obligationer, som noteras al pari, i och med detsamma försvinna ur penningemarknaden, men ett annat fall kan inträffa, om nemligen penningetillgången är knapp. I sådant fall komma naturligtvis de papper, som löpa med högre ränta, att i första hand kastas ut öfver penningemarknaden, såsom varande mera säljbara, och derigenom skola papper med lägre ränta lida intrång.

Jag kan derföre ej annat än önska, att Kammaren måtte godkänna Utskottets Betänkande i denna del; och vill jag, tör min del, tillråda, att, när man framdeles upptager lån, en fast räntefot å obligationerna bestämmas, hvilket för de lånesökande alltid är det förmånligaste.

Herr Hierta: Som jag å Riksgälds-afdelningen deltagit i behandlingen af denna fråga, ber jag att få besvara några af en talare i min närhet framställda anmärkningar. För att icke göra mig skyldig till uppreparanden anhåller jag, att Kammaren täcktes tillåta att jag uppläser ett stycke af Stats-Utskottets eget räsönement, emedan det måhända innehåller en mera genomtänkt vederläggning af nämnda anmärkningar, än jag här skulle kunna åstadkomma. Det händer ofta, då Betänkanden föredragas, att man håller sig till den så kallade klämman och icke nog uppmärksammar Utskottets motivering.

Efter uppläsningen af en del utaf Utskottets motiver fortsatte Herr Hierta vidare:

Då Utskottet i öfrigt förklarar, att Utskottet, lika med Revisorerne, villigt erkänner, att Fullmäktige i Riksgälds-kontoret vid fullgörandet af det äliggande, hvarom här är fråga, haft att strida mot svårigheter, som det legat utom deras magt att förekomma, samt att Utskottet likaledes delar Revisorernes åsigt att, i betraktande af den tryckta penningställning, som under slutet af år 1865 och större delen af år 1866 i allmänhet varit rådande, någon anmärkning icke kan göras i anledning af den omständigheten, att villkoren för 1866 års lån blifvit ofördelaktigare för Staten, än de som för förut afslutade lån kunnat betingas; äfvensom jag Fullmäktige icke i något fall öferskridit sin befogenhet; så hoppas jag att enhvar inser, att hos Utskottet icke legat någon afsigt att behandla Fullmäktige omildt eller att på dem kasta någon skugga af klander.

På grund häraf anhåller jag, att Kammaren måtte godkänna hvad Utskottet i denna punkt hemställt.

Herr Agardh: Då jag icke kan instämma uti det slut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit, ber jag att få anföra skälen för min mening. Om den förklaring, som Stats-Utskottet föreslagit, är afsedd att utgöra en föreskrift för framtiden, så anser jag att denna föreskrift snarare bör uti reglementet för Riksgälds-kontorets förvaltning intagas. Skall denna förklaring åter innebära ett klander, så tror jag att detta klander är alldeles oförtjent. Stats-Utskottet har icke sökt ådagalägga, att lånevillkoren varit för dryga. Hade de i sjelfva verket under dåvarande förhållanden varit särdeles förmånliga för de Tyske låneöfvertagarne, så torde det vara svårt att förklara, hvarföre icke desse öfvertogo även den återstående låneandelen. Skälet ligger uppenbarligen deri, att de ansågo villkoren icke vara fördelaktiga.

Stats-Utskottet har sökt visa, att obligationsräntans förhöjande till 5 procent varit olämplig och menligt inverkat på de äldre $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationerna, och som bevis härför anföres, att 1858 års $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationer vissa tider varit i Hamburg noterade till $98\frac{1}{2}$ procent, men för närvarande der noteras till 83 procent. Jag tror dock att kursens nedgående föranledts af helt andra orsaker än räntans bestämmande vid detta nya lån. Jag förstår icke heller Utskottets räsönement, då Utskottet på sid. 9 påstår, att sådana obligationer, som hafva kortare amorteringstid, hafva fördel framför dem med längre amorteringstid, enär den omständigheten att de förra snarare utlottas lemnar åt innehafvaren större utsigt att göra en snar kapitalvinst, än om obligationernas belopp först efter en längre tid utfaller. Om nu detta är förhållandet och 1858 års lån amorteras på 40 år och det nu ifrågavarande på 65 år, så synes mig svårt att förklara, huru Utskottet på sid. 8 kunnat påstå, att det nya lånet, ställt på längre amorteringstid, skulle kunnat nedtrycka kursen på obligationerna för ett äldre, som amorteras på kortare tid.

Det förekommer mig som om Utskottet hufvudsakligen rigtat sina anmärkningar mot den omständigheten, att för lånets amortering blifvit bestämd en tidrymd af 65 år. Jag får dock härvid påpeka, att detta, likasom öfriga lånevillkor, icke berott at Fullmäktige ensamme att be-

stämma, utan äfven af låneöfvertagarne. I Revisorernes berättelse om granskningen af Riksgälds-kontorets förvaltning omnämnes, att det första anbudet, som till Fullmäktige gjordes, föreskref en amorteringstid af 70 år. Amorteringstiden nedsattes alltså af Fullmäktige till 65 år. Anser man denna tid för lång, ber jag att få fästa uppmärksamheten på 9 § i lånekontraktet, hvori det är Riksgälds-kontoret förbehållet att, efter 15 års förlopp från kontraktets datum, inlösa lånets då återstående hela belopp eller viss andel deraf. Skulle alltså efter 15 år ett nytt lån kunna erhållas på billigare eller fördelaktigare vilkor, så finnes ju icke något hinder att dermed inlösa det äldre med mindre fördelaktiga vilkor, hvadan den långa amorteringstiden i sjelfva verket väl icke har någon synnerlig betydelse.

Då således lånevillkoren icke för Staten blifvit svårare, än de under för handen varande förhållanden antagligen bort blifva, yrkar jag att den af Utskottet föreslagna förklaringen må ur Utskottets Utåtande utgå och detsamma läggas till handlingarne.

Herr de Maré: Den fråga, som nu utgör föremål för öfverläggning, är af den vigt att jag icke velat undandraga mig att deri uttala min mening. Troligen har icke någon åtgärd kunnat vidtagas, hvilken redan haft och kommer att få ett så ofördelaktigt inflytande på Statens försök att upptaga lån, åtminstone i Tyskland, som den att höja räntefoten från $4\frac{1}{2}$ till 5 procent. Deraf har blifvit en ovilkorlig följd att förut i marknaden varande Svenska obligationer fallit i kurs. Dessas innehafvare äro spridda i större delen af norra Tyskland och äro i allmänhet små kapitalister, samt hafva måst vidkännas betydliga förluster; i följd hvaraf de Svenska obligationerna förlorat i anseende. Detta är en olycka, för hvilken jag befarar att landet länge kommer att böta. Om ock Staten, såsom jag hoppas, afhåller sig från att vidare upptaga utländska lån, måste likväl hypotheksbanken göra sådana. Jag finner derföre allt skäl att om ifrågasvarande låneoperation uttala den åsigt, som Stats-Utskottet föreslagit. Detta i saken.

Innan jag lemnar ordet, vill jag icke underlåta att till Stats-Utskottet uttala min lyckönskan deröfver att, då Utskottet, som erkänt de stora svårigheter Fullmäktige haft att bekämpa, samt medgifvit att Fullmäktige icke öfverskridit sin befogenhet, ansett det vara nödvändigt att uttala det omdöme, att det varit mera öfverensstämmande med Svenska Statens fördel, om den i obligationerna utfästa räntefoten icke blifvit satt högre än till $4\frac{1}{2}$ procent samt om lånets amorteringstid blifvit bestämd till ungefärligen lika längd som för de äldre lånen, Utskottet likväl lyckats undgå det stränga klander, som, då fråga var om Riksbankens förvaltning, kom Banko-Utskottet till del. Båda Utskottens förfarande är alldeles lika, och man finner således att det går lättare för sig att gifva råd åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret än åt dem i Banken.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag får till en början tillkännagifva, att jag anser Stats-Utskottet i dess ifrågasvarande förslag hafva träffat en ganska lycklig medelväg emellan att, å ena sidan förfara med alltför stor stränghet mot Fullmäktige i Riksgälds-kontoret, hvilka onekligen haft ett

svårt uppdrag att fullgöra, och att å andra sidan inför Riksdagen framlägga sina åsigtter om befogenheten och lämpligheten af de åtgärder, som af Fullmäktige blifvit vidtagna. Det klander, som Stats-Utskottet i denna punkt uttalar, fördelar sig, såsom man finner, i två särskilda moment, nemligen att det för landets kredit varit mindre lyckligt att den för våra statslån förut brukliga räntefoten blifvit höjd från $4\frac{1}{2}$ till 5 procent, och att betalnings-tiden blifvit för långt utsträckt.

Hvad den förra anmärkningen vidkommer, så har Herr Hierta redan uppläst Stats-Utskottets motiver härtill, hvilka, enligt mitt omdöme, äro fullkomligt giltiga. Jag ber dock att få ännu något ytterligare utveckla ett par af dessa motiver, hvilkas bindande kraft blifvit af en annan talare ifrågasatt. Denne talare har sagt, att om man bibehållit den förra lägre räntan och medgifvit en större kapitalrabatt för det nya lånet — hvilket i sådant fall varit nödvändigt — så skulle derigenom ovilkorligen hafva uppkommit ett starkt prisfall för alla de äldre obligationerna med samma ränta. Ja, detta är obestridligt, men det är också klart, att alldeles desamma, nemligen prisfall, måste inträffa — likasom det äfven inträffade — så snart en ny sorts obligationer med högre ränta bragtes i marknaden till en kurs som föga skiljde sig från den kurs, hvilken de äldre obligationerna med lägre ränta förut innehade. Ty hvar och en fattar, att när säkerheten är densamma, så tager man heldre en obligation med 5 än med $4\frac{1}{2}$ procent ränta, så framt ej den sednare kan erhållas till ett så mycket lägre pris, att derigenom jernvigten återställes. I afseende på prisfallet för våra äldre statsobligationer måste således effekten blifva ungefär densamma, antingen det nya lånet upptogs till en högre ränta med mindre kapitalrabatt, eller om den gamla räntan bibehölls och en större kapitalrabatt medgafs. I begge fallen — beroende på missgynnande omständigheter — var det oundvikligt, att kursen på våra äldre statspapper skulle försämras; men skilnaden är den, att genom utsläppandet af obligationer med en så hög ränta som 5 procent, *har kursens stigande för de äldre obligationerna, utöfver en viss grad, tyvärr blifvit för framtiden förhindrad.* Detta är kärnpunkten af frågan, och denna olägenhet är i min tanke ganska betydlig. För att inse detta behöfver man blott taga i betraktande hvad som redan förut, både af Utskottet och föregående talare, blifvit anfördt, eller att förut våra $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationer haft en kurs af $98\frac{1}{2}$ procent i Hamburg och ännu högre i Frankfurt, men att en återgång till en så hög kurs för dessa obligationer numera blifvit omöjliggjord, sedan nya 5-procents-obligationer kommit i marknaden, hvilka, såsom underkastade utlottning, icke kunna stiga mycket öfver pari. Det har blifvit yttradt, att denna höga kurs på de äldre obligationerna varit endast tillfällig och var en följd af särskilda konstlade åtgärder; men äfven om så varit förhållandet, hvilket jag icke vill bestrida — och utan att nu ingå i någon närmare utveckling af hvad jag anser hafva bort åtgöras för att söka vidmagthålla kursen på våra statspapper — vill jag dock fästa uppmärksamheten på, att under flera år kursen på de omförmälda $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationerna varit uppe mellan 94—96 procent, och att äfven denna kurs numera svårligen lär kunna återvinnas, äfven om ställningen på den utländska penningemarknaden, såsom mig synes ganska sannolikt, inom en icke aflågsen framtid skulle komma att väsendtligen förbättras.

Jag tror således att Utskottets yttrade åsigt angående olägenheten af räntans höjande till 5 procent är fullt befogad.

Hvad beträffar den andra anmärkningen, eller om amorteringstidens utsträckning till 65 år, så tror jag att Utskottet äfven härutinnan har rätt; och jag måste beklaga, att Fullmäktige i detta hänseende fingo fria händer vid 1862—1863 årens riksdag. Vid föregående riksdagar ingick bland villkoren för lånens upptagande den bestämmelse, att annuiteten borde så ordnas, att minst en procent skulle afses för amortering, och derigenom var amorteringstiden begränsad till omkring 40 år. Å Riddarhuset tog jag mig friheten att protestera mot borttagandet af nämnda bestämmelse, och, så vidt jag minnes, beslöt Ridderskapet och Adeln dess bibehållande, men de tre andra Stånden biföllo förslaget, hvilket Fullmäktige också nu begagnat till att utsträcka amorteringstiden från 40 till 65 år, och detta med en ränta så hög, att den enligt allt förutseende måste komma att nedgå innan denna långa tid förflutit. Jag kan verkligen icke rätt förklara, hvarföre Riksgälds-kontoret valt denna utväg att gifva efter i afseende på villkoren, hvilka under för handen varande ogynnsamma omständigheter visserligen måste på ett eller annat sätt blifva mera betungande, om icke derföre att man fann det vara alltför motbjudande att presentera ett lån med en annuitet af $6\frac{1}{4}$ procent, då föregående låns annuitet för en lika tidrymd inskränkt sig till omkring $5\frac{1}{2}$ procent, och att man ansåg försämringen i vilkor falla mindre i ögonen, om den ikläddes formen af en utsträckning i tiden. Jag tror dock, att Riksgälds-kontoret icke bort fästa sig vid en sådan omständighet.

Man har sagt, att denna olägenhet kan hjälpas, och har i detta hänseende uppgifvit två utvägar. Den ena var att begagna sig af den paragraf i kontraktet, som medgifver Riksgälds-kontoret rättighet att efter 15 års förlopp inlösa hela då återstående lånet eller viss del deraf. Men detta är en rättighet, som är förenad med så stora uppoffringar, att det svårligen läter komma i fråga att begagna densamma, enär obligationerna, hvilka nu utgifvits till en kurs af föga mer än 90 procent, då måste inlösas al pari. Den andra utvägen skulle bestå i att nu genast öka annuiteten och genom uppköp af obligationerna förminska tiden för lånet, hvilket äfven skulle medföra den fördel att höja kursen. Jag medgifver att detta sednare ändamål, eller kursens förbättrande, otvifvelaktigt härigenom skulle vinnas — och ifall det ej vore alltför mycket afvikande från ämnet, skulle jag gerna hafva velat framställa mina tankar om de åtgärder, som enligt min förmening hade bort vidtagas för att hålla kursen uppe på våra papper, då en så vigtig låneoperation förestod, men som af Fullmäktige blifvit alldeles uraktlåtna. Nu måste jag likväl af antydda skäl härifrån afstå, men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att man genom ett dylikt uppköp ändock icke kan komma i besittning af *hela* lånet. Ty det finnes alltid många fasta händer, som innehafva obligationer, och som säkerligen ej lenna dem ifrån sig, förrän de blifva, enligt planen för lånet, i sin ordning utlottade, utan finna sin uträkning i att hafva dem liggende under en tidrymd af 65 år mot den höga räntan. Således kommer alltid större eller mindre del af lånet att under hela denna långa tid kvarstå i marknaden, och denna återstående del skall då äfven komma att

verka nedtryckande på kursen för obligationerna med en lägre ränta, såsom nyss blifvit visadt.

Af dessa skäl, som skulle kunna mycket fullständigare utvecklas, men som äfven nu torde vara temligen klara, tror jag att Utskottets anmärkningar äro fullt befogade och att de icke kunna anses innebära något otillbörligt klander mot Fullmäktige.

Herr C. A. Larsson: Man har här sagt, att kursen å Statsverkets äldre obligationer icke skulle kunna hållas uppe, derföre att ett nytt lån blifvit upptaget mot 5 procent. Mig synes deremot, att ett sådant åtgörande tvärtom borde leda till en förhöjning af kursen på de äldre obligationerna. Tyskarne äro säkerligen icke så okunnige om värdet af de förbindelser, mot hvilka de lemna sina försträckningar, att icke den halfva procenten af dem tagits i betraktande vid inköpet af obligationerna. Det förefaller mig derföre, som om Statsverkets fördel ingalunda blifvit åsidosatt mera vid Riksgäldsfullmäktiges sednare länetransaktioner än vid de föregående. Staten har säkerligen undfått ungefärligen enahanda valuta för sina förbindelser, om man tager den efter olika räntefoten lämpade kapitalrabatten i betraktande, och man kan vara fullt öfvertygad om, att läregifvarne nog hafva ställt sina kalkyler så, att Svenska Staten icke skulle komma att skörda någon vinst, utan denna deremot stadna i deras egna fickor. Om man derjemte betraktar de kritiska förhållanden, som egde rum just vid den tid då sista lånet upptogs, och att Fullmäktige voro nödsakade att, snart sagdt till hvad pris som helst, anskaffa medel till våra jernvägsarbetens fortsättande, tror jag, att något klander rättvisligen icke bör drabba Fullmäktige för deras åtgörande i saken.

Man har jemväl påstått, att det skulle vara omöjligt att ånyo bringa upp de äldre obligationerna i kurs; men tror man sig kunna hålla de nya al pari, så lider det intet tvifvel, att äfven de gamla kunna stiga derhän. Något skäl för antagande af motsatsen förefinnes icke, och då man ej kunnat visa, att någon bättre utväg till fyllande af det trängande behovet stått Fullmäktige till buds, anser jag det icke hafva varit på sin plats, att Utskottet så bestämdt ogillat deras förfaringssätt, och hemställer derföre, att Kammaren för sin del ville besluta att, utan något instämmande i Utskottets ogillande, låta vid Fullmäktiges ifrågavarande åtgörande bero.

Herr Indebetou: Afsigten med mitt förra yttrande var alldeles icke att uppträda såsom någon slags målsman för Fullmäktige i Riksgäldskontoret eller såsom försvarare af deras åtgärder. De få sjelfve, bäst de kunna, tala i sin egen sak. Min mening var endast den, att fästa uppmärksamheten på möjligheten att åter sätta de sjunkna obligationerna i kurs, hvilket synes mig vara en sak af aldra största vikt. Det skulle, såsom jag nämnde, kunna låta sig göra på det sätt, att $6\frac{1}{4}$ procent ansloges till lånens amortering, deraf en half procent afsattes, för att, då fördelaktiga konjunkturer inträffade, användas till inköp af obligationer. Det är nemligen till följd af den omständigheten, att hitintills inga obligationer blifvit för Statens räkning uppköpta, som de fallit på den utländska marknaden. Derigenom att, på det sätt jag föreslagit, en del obligationer upp-

köptes, skulle en successiv höjning af kursen otvivelaktigt inträffa. Detta är en sak, som förtjenar att af Representationen på det allvarligaste beaktas, och, då tillfälle erbjuder sig att bringa de Svenska statspapperen i en fördelaktigare kurs, bör man icke låta det gå obegagnadt förbi, utan gripa det i härlocken. Möjligt är, att Fullmäktige förfarit origtigt genom att höja räntan, men långt bättre synes mig då vara att söka afhjelpa detta genom kloka åtgärder, än att inskränka sig till att endast klandra deras förfaringssätt.

Herr Björck: Visserligen är det icke behöfligt för mig att yttra mig i frågan, sedan den af Herr Friherre Gripenstedt blifvit så fullständigt utredd, och jag skulle därför icke hafva begärt ordet, om jag ej dertill funnit mig uppkallad af önskan att bemöta en anmärkning af Herr Agardh. Jag vill med anledning deraf fästa uppmärksamheten på, att hvad Stats-Utskottet i denna sak funnit mest anmärkningsvärdt, varit den punkt Fullmäktige låtit inflyta i kontraktet rörande det sist upptagna lånet, innefattande rättighet för långifvarne att, efter eget godfinnande, bestämma räntan. Detta egendomliga förfaringssätt har icke kunnat undgå Utskottets uppmärksamhet. Visserligen hafva Fullmäktige haft full frihet vid kontraktets upprättande rörande denna låneaffär, och det är endast följderna af densamma vi hafva att hålla oss till, men då dessa otvunget härflyta från kontraktets stipulationer, så bör man vid frågans bedömande icke underlåta att taga i betraktande så väl dessa som de förhållanden, hvilka till följd deraf uppkommit. Herr Agardh har origtigt uppfattat Stats-Utskottets mening, då han ansett dess anmärkning vara rigtda hufvudsakligen emot den långa amorteringstiden af 65 år, ty hvad Utskottet egentligen ansett origtigt var att räntan bestämdes till 5 procent, således högre än räntan å de föregående lånen, och att obligationer efter högre räntefot under så lång tid lemnades utelöpande i marknaden.

Hvad nu den högre räntan beträffar, så har man här påstått, att det ena lånets värde skulle förhålla sig till värdet af det andra lånet, som räntan å det ena lånet förhölle sig till räntan på det andra, men riktigheten af en sådan beräkning kan jag icke medgifva. Den vederlägges af den dagliga erfarenheten. Jag kan därför ej heller biträda den åsigten, att man genom utgifvande af obligationer med högre ränta skulle kunna uppbringa kursen på de öfriga utelöpande obligationerna. Utsläppande af obligationer med högre ränta, än de förut i rörelsen cirkulerande, har alltid visat sig som ett verksamt medel att dräpa de obligationer som haft lägre ränta. Man behöfver ej gå långt tillbaka för att af Fullmäktiges föregående operationer finna stöd för denna erfarenhet. För några år sedan upptog Riksgälds-kontoret ett lån på kortare tid, och räntan å de därför utgifna obligationer bestämdes till 6 procent. Följden var icke svår att förutse, och den blef ock att, om jag ej missminner mig, alla äldre Svenska obligationer, utgifna efter en lägre räntefot, för en lång tid blefvo alldeles osäljbara. Ensamt detta bevis bör vara tillräckligt för att ådagalägga olämpligheten af Fullmäktiges ifrågavarande förfarande, och det var för att fästa uppmärksamheten härpå, som jag begärde ordet.

Det torde emellertid tillåtas mig att, då jag nu har ordet, jemväl yttra mig rörande en fråga, som af en föregående talare inblandats i

diskussionen. Denne talare fann lämpligt att fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att Stats-Utskottets ifrågavarande yttrande rörande Riksgälds-fullmäktiges förfaringssätt hade ett motstycke uti hvad Banko-Utskottet i ett här förut behandladt Utlåtande anført rörande några åtgärder af Fullmäktige i Riksbanken. Dessa de begge Utskottens anmälanden till Riksdagen voro dock till följd af sakernas natur af temligen olika beskaffenhet, ithy att, då Banko-Utskottet endast gjorde en anmälan om en transaktion, som försiggått utan att föreslå eller åsyfta någon åtgärds vidtagande för framtiden, så har deremot Stats-Utskottet här afsett med sin hemställan, att några närmare bestämmelser måtte af Riksdagen göras, som för framtiden kunna lända till Riksgälds-fullmäktiges efterrättelse. Om Banko-Utskottets anmärkning varit af enahanda beskaffenhet som Stats-Utskottets, så borde den förra likasom den sistnämnda kunna föranleda till någon förändring eller särskildt stadgande i gällande reglemente för vederbörande Fullmäktige, men är förhållandet ej sådant, så finnes ej heller någon jemförlighet emellan de begge frågorna. För öfrigt står det Banko-Utskottet öppet att, med anledning af hvad som förekommit, föreslå intagandet af något särskildt stadgande i Banko-reglementet, och då skall det visa sig, om man tilltror sig att antaga ett dylikt stadgande. För min del tviflar jag derpå.

Herr Murén: Jag finner icke någon anledning att deltaga i det klander, som af Utskottet på ett indirekt och af åtskillige talare inom Kammaren på ett ganska direkt sätt blifvit framställt mot Fullmäktiges i Riksgälds-kontoret tillgörande i denna sak. Jag tror och är öfvertygad om, att de handlat efter bästa öfvertygelse och äfven löst sitt svåra uppdrag på ett ganska tillfredsställande sätt, ehuru deras operationer måst ske under en tidpunkt, då konjunkturena voro särdeles ogynnsamma för uppnegotierande af lån. — Man har tadlat Riksgälds-fullmäktige derföre, att de icke föredragit att höja kapitalrabatten i stället för att sätta upp räntan till 5 procent. Detta är dock en smakfråga. Måhända hade det varit bättre om Fullmäktige underkastat sig den tryckande kapitalrabatten, ehuru man ej bör förbise, att kursen på de äldre $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationerna i allt fall skulle hafva sjunkit i samma proportion, och att kursnedsättningen i begge händelserna skulle hafva blifvit densamma.

Man har påstått, att de äldre $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationerna, som förut varit uppe ända i $98\frac{1}{2}$ procent, ej vidare skulle kunna stiga i kurs, af den anledning att 5-procents-obligationerna, såsom ställda på utlotning, ej kunde gå öfver pari. Denna sista omständighet eger visserligen sin riktighet, men verkar ingalunda på det sätt man föreställt sig. Om $4\frac{1}{2}$ -procents-obligationerna till följd af gynnsamma konjunkture visat benägenhet att närma sig pari, så kommer deras stigande icke att hindras af 5-procents-obligationerna, emedan dessa då redan äro ur marknaden och befinna sig på fasta händer; ty man bör ej föreställa sig, att 35,000,000 R:dr R:mt, motsvarande icke fullt 2,000,000 £ sterling, kunna tillfredsställa penningemarknadens behof för någon tid, som är värd att nämnas. Under tidernas lopp komma 5-procents-obligationerna att så småningom absorberas, och om konjunkturena sådant medgifva, kunna de derefter med lägre

ränta löpande obligationerna ganska väl stiga till pari, ehuru jag icke tror att deras kurs ännu varit så hög.

Det har jemväl blifvit anmärkt, att Riksgälds-fullmäktige redan tillförene genom upptagande af ett temporärt lån, der räntan å obligationerna bestämts till 6 procent, nedtryckt kursen på de äldre utelöpande obligationerna. Denna anmärkning är lika litet befogad, ty man må icke föreställa sig, att man med 12,000,000 R:dr styrer kursen på världsmarknaden. Alldeles ändamålslost anser jag det derföre vara, att anslå några medel till skuldens amorterande genom inköp af obligationer. En sådan åtgärd vore nästan desperat under de omständigheter, hvori vi nu befinna oss, då vi ej kunna vara säkra på att ej ytterligare behöfva låna. Det enda rätta sättet att öka kursen på våra obligationer är, att vi ej vidare upptaga några nya lån. Erfarenheten har visat, att upphörandet af ytterligare låns upptagande medför denna påföljd; eller hvarföre tror man kanske, att kursen på de Franska och Engelska statspapperen äro så olika? England har dock en statsskuld ungefär dubbelt så stor som den Franska, uppgående till omkring 800,000,000 £ sterling. Ej dess mindre hålla sig de Engelska 3-procents-statspapperen uppe i 90 à 91 procent, då deremot de Franska icke öfverstiga 69 procent. Detta kommer sig bland annat deraf, att England icke på flera år utgifvit några statsobligationer, och att de gamla obligationerna befinna sig på fasta händer, då deremot de Franska obligationerna, ehuru mindre till antalet, ständigt hålla sig ute i rörelsen och noteras lågt till följd af Franska Statens på sednare tider flera gånger förnyade lån. Möjligen kunna flera orsaker härtill förefinnas, men de nu nämnda hafva alltid de antydda följderna. För hvarje serie nya obligationer, som utkommer, förlora dessa i värde, hvarvid, när obligationerna äro ställda på utlottning, och de äldre för hvarje år få mera chance att utkomma i dragningen, de lättare uppgå i pari, då deremot de nyare, som ej så snart utlottas, derföre komma att hållas i lägre kurs.

På dessa skäl hemställer jag, huruvida det kan anses tillständigt att uttala något, äfven indirekt, klander öfver Fullmäktiges åtgörande i denna sak. Möjligt är, att de kunnat handla fördelaktigare, men det kan ock hända, att det icke stått i deras magt; och för min del är jag fast öfvertygad om, att de vidtagit de åtgärder, som de ansett hafva varit för Statsverket fördelaktigast.

Man har äfven påstått, att det varit af undseende Fullmäktige ej velat höja annuiteten. Orsaken härtill kan dock rätt väl hafva varit den, att de ej ansett rättvist att betunga Svenska folket med en alltför hög amorteringskostnad, då lånet varit afsedt till företag, deraf först kommande släkten skulle draga den egentliga fördelen, och att Fullmäktige derföre ansett, det amorteringen bort utsträckas för en längre tid. På enahanda sätt tillvägagår man i andra länder, då fråga är om lån till jernvägar och andra företag af allmännyttig beskaffenhet. Genom dylika lån erhållas förbättrade kommunikationer, en vidgad rörelse, en uppdrifven industri och en förökad folkmängd. Billigheten fordrar då äfven, att framtiden, som får njuta alla fördelarne, äfven till någon del bestrider kostnaderna, som för dessa fördelars nående erfordras. Den nuvarande generationeu

generationen får i alla fall vidkännas den största och sannolikt enda tyngden, emedan den nödgas betala ränta och amortering under byggnadstiden och intill dess att industrien till följd af jernvägsanläggningen hunnit utveckla sig, så att jernvägsrörelsen lemnar öfverskott till både ränta och amortering, hvarigenom kommande generationer erhålla alla dessa fördelar gratis. Jag tror således att man i stället för klander är Riksgäldsfullmäktige tack skyldig, derföre att de, så mycket möjligt varit, lindrat nuvarande generations börda.

Jag vill nu ej längre taga Kammarens tid i anspråk utan, vidhållande min förut uttalade mening, hemställer jag, att Kammaren icke ville fästa något afseende vid hvad Utskottet i denna punkt anfört.

Herr von Troil: Frågan har blifvit af föregående talare så fullständigt utredd, att det vore föga lämpligt att åter ingå i en detaljerad granskning af densamma; dock anhåller jag att, innan den till afgörande företages, få yttra några ord.

Ur tvänne synpunkter kan man betrakta frågan; dels i afseende å det klander, som blifvit emot Riksgäldsfullmäktige uttaladt, och dels beträffande den åsigt, Kammaren bör uttala, för att vid framdeles inträffande likartade fall lända till efter rättelse. Hvad nu först det ifrågakända klandervotum beträffar, så får jag bekänna, att jag tillhör dem, som anse att man bör gå till väga med den största försigtighet vid uttalandet af ett ogillande utaf underordnade myndigheters åtgöranden. Man bör ej heller förbise den svåra ställning, hvori Riksgäldsfullmäktige befunnit sig, hufvudsakligen föranledd af de stridiga elementer, hvaraf Riksgäldskontorets styrelse är sammansatt, och hvarom första punkten af detta Betänkande bär tydligt vittnesbörd. Det synes mig dessutom som om Stats-Utskottet icke haft för afsigt att klandra Fullmäktiges åtgörande, då Utskottet ej allenast förklarar, att de ingalunda öfverskridit sin befogenhet, utan äfven åt dem tillstyrkt décharge, hvarföre jag ock föreställer mig, att ett bifall till Utskottets hemställan i denna punkt icke skulle innebära något klandervotum mot Fullmäktige. Jag anser det dessutom vara af vikt, att denna punkt bifalles, emedan Kammaren derigenom kommer att uttala en åsigt i frågan, som är af betydelse med afseende på det stadgaende, som här blifvit ifrågasatt att i reglementet införas. Det vore nemligen, i fall Kammaren ogillade detta Stats-Utskottets förslag, knappast möjligt för Utskottet att sedermera göra framställning om det ifrågasatta tillägget i reglementet, enär Kammarens afslag kunde tolkas såsom ett ogillande af de åsikter, som utgöra grundvalen för detta tillägg.

Ehuru jag således icke vill lasta Fullmäktige för deras åtgörande i saken, anser jag det dock vara för Staten ganska menligt, att räntan å de sista obligationerna bestämts till 5 procent, då räntan å de föregående lånen endast varit $4\frac{1}{2}$ procent, och finner det derföre vara af vikt, att Kammaren, ehuru ej i form af klander, uttalar sin opinion i frågan, på det att för framtiden dylika mindre välbetänkta åtgärder icke ånyo måtte vidtagas; och yrkar jag på dessa skäl bifall till Utskottets hemställan.

Häruti instämde Herr *Ahlgren*.

Öfverläggningen var afslutad; och blef ifrågavarande hemställan af Kammaren bifallen.

Utskottets sednare hemställan under denna punkt,
Bifölls.

Punkten 3, angående jäf för Fullmäktige samt om Fullmäktiges protokoll:

Utskottets båda under denna punkt gjorda hemställanden biföllos.

Punkten 4, angående förändret af anteckningar om de rörande länen ankomma och afgångna skrivelser m. m.,

Bifölls.

Punkten 5, angående utbetalda arfvoden för biträde åt Lånedeputerade.

Härvid yttrade:

Herr Rosenberg: Visserligen vet jag, att här icke torde vara något annat att åtgöra, än att bifalla Utskottets förevarande hemställan, men då jag, som i egenskap af Revisor deltagit uti sista statsrevisionen, har någon kännedom om huru med denna sak sig förhåller, beder jag att få yttra några ord till protokollet. Det ser i allmänhet ut, som man ville draga slutsatser af föregående års förhållanden, för att kunna tagta de förfoganden, man här gjort i fråga om de lemnade arfvodena. Vi böra dock akta oss, att vi icke dymedelst komma in på den stråten, att, om en tjänsteman en gång fått ökad aflöning eller arfvode för tillfällig tjänstgöring, han fortfarande och årligen skall få tillgodonjuta samma förmån. Hvad nu särskildt angår Riksgälds-kontorets sekreterare, så är det af alla känt, att hans lön uppgår till 5,000 R:dr årligen, att hans bostad utgör 7 rum, som torde kunna uppskattas till 1,500 R:dr och att han dertill under loppet af flera år haft ett särskildt arfvode af 3,000 R:dr, hvilket tillhoppa kan beräknas till minst 9,500 R:dr årligen. Detta är till och med mera än presidenterna i Hofrätterna åtnjuta och synes vara bra mycket för en person i hans förhållanden, särdeles som han årligen får åtnjuta 3 månaders tjänstledighet.

Detta om sekreteraren.

Riksgälds-kontorets reglemente föreskrifver, att till de biträden, som kunna vara behöfliga vid låne-operationerna, Fullmäktige må lemna arfvoden, dock endast till sådana personer, som icke förut hafva fast lön. Jag tror icke, att Rikets Ständers mening med detta stadgande varit den, att alla tjänstemännen i Riksgälds-kontoret skolat få tillgodonjuta denna förmån. Genom att tilldela arfvoden åt alla, hafva kostnaderna bredvid de fastställda lönerna blifvit icke obetydliga. Jag finner nog, att man anser det icke värdt att härvid fästa sig, men om vi fortgå på samma sätt och draga slutsatser efter de gjorda utbetalningarne från föregående år, så skola vi slutligen komma derhän, att äfven dylika arfvoden blifva fixa löner, och dymedelst ådragas Riksgälds-kontoret särdeles dryga förvaltningskostnader. Jag får derföre fästa Kammarens uppmärksamhet deruppå, att Revisorernes åtgörande i förevarande fall haft goda skäl för sig. Jag nödgas emellertid finna mig nöjd med att punkten lägges till handlingarne, eller om man vill vid Utskottets hemställan bero, men jag protesterar mot likadana åtgöranden i framtiden.

Många af Kammarens ledamöter hördes häruti instämma.

Herr C. A. Larsson: Äfven jag anser, att utdelande åt tjänstemän af extra arfvoden för hvad de kunna göra utöfver deras egentliga tjänsteåliggande, om uppdraget är aldrig så obetydligt, icke bör ske. Ett sådant oskick bör undanröjas och jag nedlägger deremot min protest. Det tillkommer icke Riksgälds-kontoret, som är, så att säga, Riksdagens ombud, att föregå andra embetsverk med sådant exempel. I förevarande fall hade verkligen en anmärkning af Utskottet bort göras.

Herr Medin: Då vi diskuterat ifrågavarande Utlåtande till slut, hade jag ämnat yttra mig, men då man nu särskildt klandrat Fullmäktige för deras åtgörande i förevarande punkt, så vill jag nu i anledning deraf yttra några ord. Jag erkänner rättvisan af klandret och jag kan göra det så mycket mera, som jag inom Fullmäktige icke voterat för en så dryg arfvodessumma som den till tjänstemännen utbetalade, utan för ett mindre belopp. Jag har således bland Fullmäktige hört till minoriteten och för att gifva bekräftelse derpå, anser jag mig blott böra hänvisa till de handlingar, till hvilka Revisorerna och Stats-Utskottets ledamöter haft tillgång.

Herr Aug. Anderson: Icke heller jag kan gilla den frikostighet, Riksgälds-fullmäktige i förevarande fall utöfvat. Jag hade trott, att de bort gå till väga med större sparsamhet och dymedelst lemna lärdom åt andra embetsverk i konsten att hushålla. Tjänstemännen böra sköta sina göromål för den lön de hafva, äfven om dessa göromål vid något tillfälle skulle blifva ökade. Jag instämmer i den afgifna protesten.

Herr Berger: Ehuru det anmärkta förhållandet inträffat före den tid jag hade äran att inträda såsom Fullmäktig i Riksgälds-kontoret, vill jag likväl nämna några ord. Måhända hafva Fullmäktige icke förtjent så mycket klander i förevarande fall, som de fått uppbära. Jag är ej den som vill slösa med Statens medel, men jag vill se saken sådan som den sig förhåller. Om man genomläser Utlåtandet, skall man finna, att Fullmäktige tillstyrkt ifrågavarande arfvodens utgående, icke derföre att så skett under föregående år, utan derföre att göromålen under detta år betydligt ökats, särdeles för Riksgälds-fullmäktiges sekreterare, hvars tid genom de sålunda ökade göromålen så tagits i anspråk, att det honom tilldelade arfvodet ingalunda kan anses för högt. En nedsättning i hans arfvode, emot det han haft under de föregående åren, hade aldraminst för året 1865, då en mängd låne-operationer egde rum, och då hans göromål i och för låneärenden varit större än förut, bort komma i fråga.

Utskottets hemställan, "att Riksdagen, förvissad att Fullmäktige i dylika fall för framtiden skola iakttaga all lämplig sparsamhet, ville låta anmärkningen förfalla", vill jag derföre godkänna, öfvertygad som jag är, att all den hushållning, som lämpligen ske kan, ock skall komma att iakttagas.

Herr Eric Ersson från Gefleborgs län: På Riksgälds-afdelningen inom Stats-Utskottet var jag af den åsigten, att Riksgälds-fullmäktige borde så ordna för sig, att deras sekreterare, om ock dennes lönevilkor skulle

något ökas, måtte tillförbindas sköta de åligganden, honom kunde uppdragas, utan något särskildt arfvode för hvarje gång honom meddelades något extra uppdrag. Denna mening segrade dock icke inom Afdelningen, hvarest framhöllos sekreterarens stora och trängna göromål. Protokollen äro visserligen vidlyftiga, men de skulle troligen blifva mindre och små, om derifrån uteslötes hälften eller trefjedredelar af hvad de innehålla, hvilket också utan skada skulle kunna ske. Här borde man måhända låta bero vid hvad Utskottet hemställt, men äfven sådant synes olämpligt; bättre är det tilläfventyrs att bifalla Utskottets hemställan, ty då har man åtminstone sagt något och uttalat förhoppning om bättre hushållning för framtiden.

Jag påyrkar derföre bifall.

Jan Andersson instämde med denne talare.

Herr Rosenberg: En föregående talare har dragit i tvifvelsmål sanningsenligheten af mitt yttrande derom, att samma arfvoden under föregående år utbetalats till Riksgälds-fullmäktiges sekreterare, till genmäle hvarå jag endast ber att få hänvisa till hvad som står på pag. 16 af Utlåtandet, der det heter: "Vidkommande det af Revisorerna såsom nog högt särskildt anförda arfvodet för Fullmäktiges sekreterare, hafva Fullmäktige upplyst, att detta arfvodes belopp för år 1865 var lika med det, som för år 1864 äfvensom för ett föregående år sekreteraren tillerkändes." Häntyder icke detta på en vana att förnya samma åtgöranden, som man förut vidtagit? Emot ett sådant förfarande är det nödvändigt att yttra sig. Enahanda är förhållandet med Lånedeputerades öfriga biträden. Rikets Ständer hafva medgifvit, att desse deputerade finge begagna oundgängligen behöfliga biträden och anvisat till deras aflönande nödiga anslag. Huru nu förklara, att alla tjänstemän i Riksgälds-kontoret äro nödiga för ifrågavarande ändamål?

Jag kan icke finna det lämpligt att för hvarje nytt göromål som ålägges tjänstemännen gifva dem särskilda arfvoden, utan då en person anställs i en tjänst, bör han åtnjuta en bestämd årlig lön, och med dennas åtnjutande vara förpligtad att utan särskildt arfvode utträta hvad honom varder i tjänsten anbefaldt och hans tid och arbetskrafter medgifva.

Hvad sjelfva slutklämman beträffar, så har jag icke yrkat ogillande deraf, utan endast att man vill låta vid Utskottets hemställan bero, ty då har man icke godkänt Utlåtandet, utan eger framdeles öppen pröfningsrätt vid förekommande fall, utan att kunna gendriivas med åberopande af prejudikater från föregående riksdagar.

Herr C. A. Larsson: Jag är förekommen af Herr Rosenberg. Af en föregående talares yttrande skulle man kunna sluta, att den af Fullmäktige vidtagna åtgärden med utdelande af arfvoden ej vore annat än ett enstaka fall, men den, som deltagit i statsrevisionen, har nogsammanter erfarit, att ganska många tjänstemän, som hafva fast lön, på hvilken de kunna berga sig, likväl ofta fått tillgodonjuta arfvoden för särskilda bestyr. Fullmäktige i Riksgälds-kontoret böra dock väl föregå andra em-

betsverk med goda exempel och icke beträdas med att utdela gratifikation af t. ex. 3,000 R:drs belopp till en embetsman, som förut har i fast lön 5,000 R:dr. Uttalar man ej strängt ogillande af ett slikt förfarande, så blifver följden ingen.

Herrar *O. B. Olsson, Kolmodin, Peter Andersson, Busck, Jöns Pehrsson* m. fl. instämde häruti.

Herr *Jonas Andersson*: För min del gillar jag den här uttalade grundsatsen, att tjenstemän icke ega berättigade anspråk på särskilda arfvoden för hvarje särskild förrättning, som dem i tjensten kan uppdragas, men jag hemställer på samma gång till Kammarens bepröfvande, huruvida det kan vara billigt att klandra Utskottet, då det här indirekt antydt för Fullmäktige hvad de hädanefter böra iakttaga.

För öfrigt vill jag fråga till hvad resultat en direkt anmärkning i förevarande fall skulle leda. Hvad som skett kan numera ej hjälpas, ty Fullmäktige kunna icke åläggas godtgöra de utbetalade arfvodena. Utskottets hemställan atser endast en trygghet för framtiden. Skulle man vilja vidtaga någon verklig åtgärd i förevarande fall, så är dertill tillfälle, då vi få till pröfning det blifvande reglementet för Riksgälds-kontoret, deri då kan intagas en bestämd föreskrift om huru skall förfaras i sådana fall, hvarom här varit fråga.

Herr *Dofsen* instämde.

Herr *Åke Andersson*: Genom hvad jag af uti denna fråga tillgängliga handlingar inhemtat, anser jag Revisorernes anmärkning vara fullt befogad; men då jag icke vill vara så sträng som en föregående talare, Herr *Carl Anders Larsson*, hemställer jag, att Kammarerna måtte låta vid Utskottets hemställan bero.

Herr *Lindström*: Under närvarande tider och förhållanden tror jag, att man icke kan nog betona nödvändigheten af all möjlig hushållsamhet med Statens medel. Jag håller också Revisorerne räkning för det de på ifrågavarande sak fästat uppmärksamhet, men tror tillika, att det mål man här söker likaväl vinnes på det sätt Utskottet föreslagit som genom något annat. I öfrigt tror jag att det i allmänhet vore godt, om de som föra sparsamhetens talan sjelfva föreginge med goda exempel. Männe Revisorerne för deras del gjort detta, då de för omkring åtta eller fjorton dagars tjenstgöring tilldelat sin sekreterare 675 R:dr? Jemför man denna aflöning med den Riksgälds-kontorets sekreterare i ör årslång tjenstgöring tillerkända, så frestas man att antaga motsatsen. Härom har jag velat erinra, på samma gång som jag hemställer till Herr *Rosenberg*, om han icke skulle vilja afstå från sin uttalade mening och i stället sluta sig till dem som vilja bifalla Utskottets hemställan.

Herr *Rosenberg*: På samma gång jag erkänner, att jag varit med vid sista statsrevisionen, får jag derjemte erinra om, att jag icke var den ende ledamoten deri. Detta äfvensom att man kan tillhöra minoriteten

vid ett ärendes behandling, och då icke kan ikläda sig ansvarighet för majoritetens åtgörande, bör vara klart för till och med den siste talaren.

Öfverläggningen förklarades vara avslutad; och Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6, angående inskränkning af Riksgälds-kontorets verksamhet. Utskottets yttrande lades till handlingarne.

Punkten 7, angående de åt Fullmäktiges sekreterare och en kommissarie upplåtna boställsrum.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8, angående tillämpningen af föreskrifterna rörande befrielse från erläggande af bevillning efter första artikeln.

Med anledning häraf yttrade:

Herr Friherre Alströmer: Att uppdraga en bestämd gränsskilnad emellan hvad som tillhör det ena eller andra Utskottets handläggning torde vara ganska svårt. Så förekommer nu här en fråga, angående tillämpningen af föreskrifterna rörande befrielse från erläggande af bevillning efter första artikeln, som kan synas kinkig beträffande bestämmandet af det Utskott, som bör behandla den. Stats-Utskottet har ansett Revisorernes anmälan i förevarande fall böra hänvisas till Bevillnings-Utskottet. Förhållandet är emellertid att ibland de afgifter, som denna åttonde punkt afser, är det endast den personliga skyddsafgiften, som Bevillnings-förordningen innehåller stadgande om och i detta fall hänvisar förordningen till mantalslängden. Föreskrifterna, hvarom fråga är, innehållas endast uti Kongl. Förordningen om mantalspenningars utgörande, och Stats-Utskottet torde sålunda finna, att detsamma bör i första hand behandla detta ämne. Önskar Stats-Utskottet under behandlingen deraf att sammanträda med Bevillnings-Utskottet, så kan framställning derom göras. Jag påyrkar därför punktens återremitterande till Stats-Utskottet.

Herr Björck: Det förhåller sig visserligen så, att Bevillnings-förordningen i fråga om den personliga skyddsafgiften hänvisar till mantalslängden, men hvad som föranlett Stats-Utskottet att hänvisa detta ärende från sig, är den omständigheten, att Revisorerne hufvudsakligen fäst sig vid de belopp, hvarmed bevillningen efter första artikeln utgått samt gjort framställning derom. Det Utskott, som handlägger bevillnings-ärenden, har Stats-Utskottet ansett äfven böra behandla detta. Det är visserligen sannt, att Stats-Utskottet har att tillse och vaka deröfver, att alla Statens inkomster ordentligen ingå, äfvensom särskildt att mantalspenningarne fullständigt redovisas, och detta Utskott hade således måhända kunnat och kanske bort handlägga denna fråga i hvad den angår mantalspenningarne. Stats-Utskottet har dock ej kunnat utfinna medel att förekomma dylika afkortningar, men därför är det icke omöjligt, att Bevillnings-Utskottet kan göra det. Om ock Stats- och Bevillnings-Utskotten skola framdeles gemensamt sammanträda för slutligt afgörande af detta ärende, bör dock frågan af Bevillnings-Utskottet undersökas, och det är äfven möjligt, att Stats-Utskottet blifver förhindradt att något härutin-

nan åtgöra, i anseende till mängden af ärenden, som samma Utskott har att handlägga.

Med denne talare instämde Herr *Jonas Andersson*.

Herr Friherre Alströmer: Jag vill ej bestrida, att ju icke Stats-Utskottet haft anledning att hänskjuta denna fråga till Bevillnings-Utskottet, då Revisionen hufvudsakligen fäst sig vid den personliga skyddsafgiften, men riktigast torde väl vara, att de föreskrifter, som gälla för kapitationsafgiften mantalspenningarne, fortfarande få ligga till grund för alla dylika afgifter, hvarigenom enhet så mycket som möjligt beredes. Jag tror derföre, att frågan bör behandlas af Stats-Utskottet, som har att behandla ändringar i Mantalsskrifnings-förordningen.

Herr Lindström: Då de skäl, som blifvit anförda från båda sidor, väga ungefärligen lika, är det svårt att bestämma sig för hvilken mening man skall biträda; men då det i det hela kan vara likgiltigt hvilketdera Utskott som skall behandla frågan, och denna är, efter hvad jag erfarit, af Första Kammaren återförvisad till Stats-Utskottet, så och för tidens vinnande vill äfven jag förorda återremiss.

Herr Eric Ersson från Gefleborgs län: Det är väl sannt, att Bevillnings-förordningen i sin första paragraf hänvisar till mantalslängden och mantalspenningar, men då Revisorernes anmärkning emellertid specielt rör en afgift, som i Bevillnings-förordningen är upptagen, så synes det mig icke tillkomma Stats-Utskottet att behandla en sådan Revisorernes anmälan förr, än Bevillnings-Utskottet dermed tagit befattning. Om Bevillnings-Utskottet icke finner sig kunna på egen hand gå i land med denna fråga, så har det sig öppet att begära sammanträde med ledamöter från Stats-Utskottet, och jag vill derföre bifalla punkten.

Herr Swartz: Revisorerne hafva i sin anmälan endast afsett den personliga skyddsafgiften, men sannolikt har detta skett af förbiseende, och på samma sätt har det gått i Stats-Utskottet. Den tabell, som Revisorerne aflemnat, kan nemligen anses lika väl utvisa förhållandet med befrielserna i de olika länen från mantalspenningarnes utgörande, emedan Bevillnings-förordningen stadgar, att den personliga skyddsafgiften skall erläggas endast af dem, som betala mantalspenningar. Bevillnings-Utskottet bör det derföre ej tillkomma att taga någon befattning med denna fråga, utan åligger detta det Utskott, som har att granska tillämpningen af föreskrifterna om mantalspenningarnes utgörande. Ett Utlåtande från Bevillnings-Utskottet i förevarande fråga skulle ej kunna innebära något annat än en erinran om detta förhållande, och derpå skulle Kammaren få remittera ärendet till Stats-Utskottet. Det synes derföre vara enklast och rättast att nu återremittera punkten till sistnämnda Utskott.

Herr Ola Jönsson: Under behandlingen af förevarande Utlåtande har jag ej velat begära ordet, för att försvara sednaste Revisions tillgörande i afseende på arfvodet till sin sekreterare; men då jag nu har ordet, för att yttra mig i ett annat afseende, skall jag begagna tillfället att säga

några ord äfven derom. Den värde ledamot, som klandrat Revisorernes förenämnda åtgärd var Statsrevisor år 1864, då sekreteraren vid Revisionen erhöll 900 R:dr. Vid 1865 års revision nedsattes detta belopp till 800 R:dr och vid sednaste revision till 650 R:dr. Således hafva Revisorerne ådagalagt den sparsamhet de kunnat.

Den punkt, hvarom nu är fråga, eller åttonde punkten i Utlåtandet, och innehållet af densamma kan jag beklagligen ej nöjaktigt förklara. Under revisionstiden tillgick det så, att åtskillige af Revisorerne fingo i uppdrag att företaga en resa till Skåne i revisionsändamål. Under tiden sammanträdde öfrige, härstädes kvarvarande Revisorer på *en* afdelning. Der framkastades ett förslag i det syfte, hvarom denna punkt förmåler. Jag motsatte mig detsamma. Något beslut fattades icke då för tillfället, utan frågan företogs sedermera, då de öfrige Revisorerne återkommit från Skåne, på en annan afdelning, der jag icke var tillstädes. På denna afdelning godkändes förslaget. Om jag deltagit i denna afdelnings göromål, skulle jag bestämdt reserverat mig, ty jag kan ej biträda denna Revisorernes anmälan. Vill man befria individer från deltagande i kommunens utskylter, så kan man ock befria dem från bevillning till Staten. Punkten bör således, enligt min åsigt, återremitteras till Stats-Utskottet.

Vidare anfördes icke. Kammaren beslöt, att, med afslag å Utskottets hemställan, denna punkt skulle till Stats-Utskottet återförvisas.

Punkten 9, angående décharge för Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning.

Herr Ola Jönsson: Då jag begärt ordet för att motsätta mig bifall till nu föredragna punkten, har jag icke sökt skälet härför i Fullmäktiges åtgöranden, utan sker det af rent formela skäl. Om nemligen Riksdagen meddelar Fullmäktige décharge till den 28 Januari innevarande år, så uppstår det missförhållandet, att protokollen ända från den 23 Augusti förlidet är till nyssnämnda dag eller för en tid af fem månader undgå kommande Revisorsers granskning. Jag vet allt för väl att det varit vanligt att Stats-Utskottet ensamt granskat protokollen, som förts under tiden från den, då Revisorerne slutat samma granskning af Riksgäldsfullmäktiges protokoll, och till den tid, då Utskottet slutat granskningen af revisionsberättelsen, men det var ett helt annat förhållande, då riksdag hölls blott hvar tredje år, och riksdagen dessutom tog sin början i Oktober, då det var protokollen under en kort mellantid hvar tredje år, som sålunda icke blefvo af Revisorerne granskade. Nu deremot då riksdagen återkommer årligen och börjas i Januari, skulle enligt samma praxis, såsom jag förut antyd, Fullmäktiges protokoll för minst fem månader årligen eller nära halfva tiden blifva granskade endast af Stats-Utskottet. Jag betviflar icke att Stats-Utskottet både vill och kan verkställa en sådan granskning, men när Utskottets tid är dyrbar, tror jag det skulle vara till stor lättnad i Utskottets arbete, om revisionsberättelsen kunde läggas till grund för samma granskning, hvarför jag yrkar den ändring i punkten, att i stället för hvad som är föreslaget, "till och med den 28 Januari innevarande år", det må heta, "till och med den 23 Augusti 1866".

Herr C. A. Larsson: Äfven jag förmodar att Utskottets tillstyrkan i denna punkt grundar sig på något misstag. Icke går det an att så gån Revisorerne i förväg, att man lemnar décharge åt Fullmäktige för en tid, för hvilken Riksgälds-kontorets räkenskaper ej ännu hunnit att af Revisorerne granskas, hvilket skulle ske derest vi godkänna i sin helhet Utskottets föreliggande förslag. Kanske torde någon af Utskottets ledamöter lemna meddelande, huru med denna sak det sig rätteligen förhåller.

Herr Björck: Jag vill fästa föregående talares uppmärksamhet deruppå, att på samma sätt Stats-Utskottet nu föreslagit i afseende på décharge för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret, tillförene under en längre följd af riksdagar tillgått, och något skäl att nu förändra detta förhållande torde icke vara för handen. Då Rikets Ständer tillförene sammanträdde på hösten straxt efter statsrevisionen, fick deras Stats-Utskott emottaga Fullmäktiges protokoll och öfriga handlingar, hvilka af Utskottet granskades, utan att räkenskaperna varit af Revisorerne granskade; men som Ständernas sammanträde egde rum straxt efter revisionen, fästades icke synnerlig uppmärksamhet dervid. Nu efter representations-förändringen blifver visserligen en större del af räkenskaperna icke af Revisorerne granskad, innan Utskottet till behandling företager déchargefrågan, men detta betyder mindre, då Utskottet föreslår décharge endast för såsådana beslut och åtgärder, som finnas antecknade i Fullmäktiges protokoll. Föregående Riksdags Stats-Utskott hade granskat Riksgälds-kontorets förvaltning till den 26 Oktober 1865 och föreslog décharge för Fullmäktiges åtgärder intill den tiden. Nu har innevarande Riksdags Stats-Utskott fortsatt granskningen och föreslår décharge för tiden från sistnämnde dag till den 28 Januari innevarande år, men, såsom jag redan anmärkt, denna décharge afser endast de i Fullmäktiges protokoll antecknade beslut och åtgärder. Naturligtvis äro icke ännu en del af räkenskaperna under denna tid af Revisorerne granskad, och innan sådant skett, upphör icke Fullmäktiges ansvar för de anmärkningar, hvar till en sådan revision kan föranleda. Omständigheter kunna nog finnas, hvarom protokollen icke något förmåla, men som kunna föranleda anmärkningar, för hvilka Fullmäktige icke äro ansvarsfrie, äfven om dem medgifves décharge i öfverensstämmelse med hvad Utskottet föreslagit. Det kan väl synas mindre lämpligt att skilja en del af förvaltningen från en annan del och meddela särskild décharge för denna, men så ser man att det tillgår inom Statsförvaltningens alla grenar, ja till och med i afseende på sjelfva Statsrådets ansvarighet. Man begagnar sådana uttryck vid déchargens meddelande, genom hvilken ansvarigheten för de åtgöranden, som icke finnas i protokollen anmärkta, bibehålles. Förhållandet, om det ock, såsom sagdt är, är något oegentligt, kan dock för närvarande svårligen ändras, och jag hemställer förty, att Kammarerna måtte bifalla Utskottets förevarande hemställan.

Herr C. A. Larsson: I motsats mot sist föregående talaren får jag tillkännagifva, det jag icke kan bifalla Utskottets hemställan i förevarande punkt. Det är en väsendtlig skilnad emellan nu och förr. Statsrevisionen pågår som man vet från den 15 Augusti till den 15 Oktober, och

omfattade den décharge som lemnades hela den tid, som varit föremål för Revisorernes granskning. En lucka af 14 dagar uppstod visserligen då äfven, som var alldeles fri från granskning af Revisorerne, men genom bifall till Utskottets förevarande tillstyrkan skulle en dylik lucka uppstå på en tid af icke mindre än fem månader. Det är icke nog med att granska Fullmäktiges protokoll, utan räkenskaperna böra äfven genomgås, och anser jag derföre någon så fullständig granskning för den tid, hvarom nu är fråga, icke hafva skett, att décharge kan meddelas, utan påyrkar jag att décharge gifves allenast till den tid, som Revisorernes granskning omfattar.

Herr Eric Ersson från Gefleborgs län: Man har alltid förut ansett såsom ganska praktisk den åtgärd Revisorerne vidtagit, att nemligen granska och revidera äfven för tiden efter den dag, då revisionen egentligen var avslutad, och intill den dag revisionsberättelsen aflemnades. Det är visserligen icke något hinder för Revisorerne att underkasta räkenskaperna för den tid, hvarom nu är fråga, ny granskning, men Utskottet har emellertid ansett nödigt, att sjelf granska så långt fram i tiden som möjligt, och för hela denna tid tillstyrka décharge, enär ombyte af Fullmäktige annars kan under tiden inträffa. För min del yrkar jag bifall till hvad Utskottet i ämnet tillstyrkt.

Herr Ola Jönsson: En föregående talare yttrade att det blott är Fullmäktiges protokoll men icke räkenskaperna, som inom Stats-Utskottet undergått granskning, och vill jag med anledning deraf fästa uppmärksamheten derpå, att, derest räkenskaperna varit fullt färdiga, det ju kunnat hända att Utskottet företagit sig granska äfven dem, så att på detta sätt också de undgått Revisorerne. I öfrigt medgifver jag att det i brist af tillräcklig tid icke är möjligt för Revisorerne att till fullo genomgå räkenskaperna, men deremot böra de kunna medhinna att taga kännedom om de hos Fullmäktige förda protokoll, hvilken förberedande granskning bör betydligt underlätta den slutliga granskningen inom Stats-Utskottet. Enligt hvad förut blifvit anmärkt är det en väsendtlig skilnad emellan nu och förr, då Riksdagen sammanträdde blott hvar tredje år, ty då var den mellantid, hvarunder någon granskning icke egde rum, icke så lång, hvar-
emot, derest Riksdagen biföll Utskottets tillstyrkan om décharge allt intill den 28 sistlidne Januari, denna mellantid komme att uppgå till fem månader, för hvilken tid såväl protokoll som räkenskaper skulle lemnas utan all granskning. Jag yrkar fortfarande bifall till min redan gjorda hemställan.

Herr Björck: Jag har redan förra gången jag hade ordet sökt visa skilnaden emellan granskningen af Fullmäktiges räkenskaper samt de hos Fullmäktige förda protokoll, och anser jag nödigt att, för frågans rätta bedömande, denna skilnad noga påaktas. Man bör ihågkomma, att 1866 års räkenskaper icke till någon del undergått granskning hos Revisorerne och att till följd deraf den décharge, som nu skall meddelas Fullmäktige i Riksgälds-kontoret, bör gifvas i sådan form, att den afser allenast Fullmäktiges beslut och åtgärder, sådana de finnas till protokollet antecknade, på det att, om sedan skulle visa sig att någon åtgärd vidtagits, som kan

föranleda till ansvarsåföljd men icke finnes omförmäld i protokollen, ansvarigheten för Fullmäktige i allt fall må stå kvar. Vill man, därför att décharge skall meddelas, så måste det ske i denna form, eller ock måste man afslå den. Möjligen kan det blifva nödigt att för framtiden tillvägagå på ett annat sätt — ehuru jag vågar ifrågasätta detta — men säkert är att det mål, man nu åsyftar, icke vinnes hvarken genom afslag eller genom en återremiss till Utskottet. Det skulle möjligtvis kunna hända, att Fullmäktige, om deras yttrande öfver någon anmärkning framdeles infordras, säga såsom sanningen är: "vi hafva till eder granskning framlagt alla handlingar och räkenskaper, men då ni underlätit att inom det derefter följande året granska dem, så äro vi nu icke längre ansvarige." Det är således icke skäl att Kammaren frångår en praxis, som har goda skäl för sig och som är så gammal, att jag numera icke tilltror mig uppgifva tiden, då den tagit sin början. I fråga om ansvarigheten för Stats-Rådets ledamöter heter det i sista momentet af 107 § Regerings-formen: "Allt, hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit décharge i afseende på det granskade och ingen ny, till ansvarighet förbindande granskning af ny Riksdag i samma mål vara tillåten; dock bör, oaktadt den af Riksdagens Utskott eller Revisorer förrättade generela öfersigt af statsmedlens utdelning, det åligga vederbörande embetsmän att verkställa den speciela revision, som dem i kraft af deras embetsbefattning tillkommer"; man ser således att förbehåll är gjordt i afseende å granskningen af räkenskaperna, och synes det mig som borde samma förbehåll vara gällande i nu förevarande fall. Utgående derifrån, att décharge bör meddelas Fullmäktige i Riksgälds-kontoret för hvad af dem redovisats, men deremot innehållas för den tid någon redovisning ännu icke afgifvits, påyrkar jag bifall till hvad Utskottet i föredragna punkten hemställt.

Herr Uhr: För min del tycker jag, att Kammaren med största lugn kan bifalla Utskottets hemställan i denna punkt, och anser att den tillstyrkta déchargen kunnat utsträckas utöfver den tid, hvarom här nu är fråga, enär densamma allenast omfattar de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i Fullmäktiges protokoll, och icke en gång allt hvad som blifvit hos Revisorerne granskadt. I öfrigt tror jag att Stats-Utskottet har lika magt och förmåga som Revisorerne att verkställa granskning för tiden efter den dag, då revisionen upphörde, och påyrkar jag därför bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr C. A. Larsson: Att Stats-Utskottet är berättigadt att taga kännedom om och granska Fullmäktiges i Riksgälds-kontoret åtgöranden är utom allt tvifvel, och finnes ett sådant berättigande tydligt uttaladt i 39 § af gällande Riksdagsordning, men deremot tillkommer icke Utskottet att föreslå décharge för Fullmäktige. I 72 § Riksdags-ordningen finnes föreskrifvet, att hvarje statsrevision skall omfatta ett års afslutade räkenskaper, samt att de anmärkningar, Revisorerne i sin berättelse framställa, skola af påföljande Riksdag öfverlemnas till vederbörande Utskotts granskning och vidare behandling. Då nu således den décharge, som bör meddelas, allenast bör afse sådana åtgöranden, som finnas upptagna i revi-

sionsberättelsen, så hade jag trott att décharge nu bort meddelas allenast för den tid samma berättelse omfattar och blott afse deri anmärkta ärenden. Utskottet har blifvit tillagd granskningsrätt allenast i ändamål att kunna bilda sig ett omdöme om Statsverkets tillstånd och behof, men eger ej rätt att föreslå décharge. Särdeles förvånar det mig att höra åberopas stadgandet angående Stats-Rådets ansvarighet, och synnerligast från det hållet, ty vi veta ju alla, att den granskning af Stats-Rådets protokoll, som hos Riksdagen i dess Konstitutions-Utskott försiggår, sedermera lägger öfverstigligt hinder i vägen för all vidare granskning af Revisorerna, ty det invändes blott att, då granskning skett hos Riksdagen utan anmärkning, décharge dymedelst är gifven och all vidare granskning obehörig. Jag protesterar derföre emot att meddela décharge för sådant, som icke undergått granskning af Revisorerna.

Herr Eric Ersson från Gefleborgs län: Derest vi skola meddela décharge allenast för den tid, som Revisorernas granskning omfattar, så böra vi sluta med år 1865, enär 1866 års räkenskaper ännu icke blifvit af Revisorerna granskade. En besynnerlighet vore det likväl, om décharge skulle meddelas först 1½ år efter den tid samma décharge afser, och befarar jag att det skulle blifva ganska svårt för Riksdagen att taga reda på huru Fullmäktige skött sina åligganden, om all granskningsrätt i detta afseende vore Stats-Utskottet betagen.

Herr Ola Jönsson: Det är allenast med anledning af siste talarrens yttrande som jag begärde ordet för att erinra, att déchargen blott afser de beslut och åtgärder, som finnas upptagna i Fullmäktiges protokoll, och att frågan således endast rörer protokollen, men att, då dessa blifvit granskade blott intill den 23 Augusti 1866, det är tydligt och klart att genom bifall till Utskottets hemställan all vidare granskning för tiden från nämnde den 23 Augusti och intill den 28 sistlidne Januari förhindra det. Jag hyser icke något misstroende till Stats-Utskottet, utan tror att det möjligen kan granska lika bra som Revisorerna, men onekligt är att denna granskning bör förefalla vida lättare, om till ledning för densamma Revisorernas berättelse finnes att tillgå. Om nu från den tid, Revisorernas granskning annars omfattar, borttages ett halft år, så återstår för dessa sannerligen icke mycket att göra. Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande i saken.

Herr Lindström: Då jag icke kan bestrida, att ju den åsigt, som uttalats af Herrar C. A. Larsson och Ola Jönsson, i viss mån eger sin rättighet, nemligen att Riksdags-ordningen allenast åt Revisorerna men icke åt Utskottet tillerkänner granskningsrätt, och att således Utskottet icke eger föreslå décharge i afseende å andra Banko- eller Riksgälds-fullmäktiges åtgöranden, än de som varit föremål för en sådan granskning, så kan jag icke heller förneka att ett fel här blifvit begånget, hvilket dock närmast torde få tillskrivas den förändrade tiden för Representationens sammanträden; men vid det förhållande att ett likadant förbiseende egt rum vid behandlingen af décharge-betänkandet för Banko-fullmäktige, hvilka undfått décharge för hela den tid, hvarom nu är fråga, samt Första Kam-

maren bifallit förevarande punkt sådan den i Utlåtandet förekommer, så vågar jag hemställa, om icke bemälda talare skulle vilja låta det af dem framställda yrkande förfalla och bifalla punkten, helst vid en kommande riksdag tillfälle nog erbjuder sig att rätta det missförhållande som nu uppkommit.

Herr Svensén: Föregående talare yttrade att någon granskningsrätt icke skulle tillkomma Stats-Utskottet, men detta måtte bero på orätt uppfattning å hans sida af 39 § Riksdagsordningen, hvarest en slik granskning ålägges Utskottet såsom en skyldighet. Icke heller tror jag att grundlagen eller Statens rätt blifver för nära trädd, derigenom att Utskottet företager sig att granska de hos Fullmäktige i Riksgälds-kontoret förda protokoll så långt fram i tiden som möjligt, utan att detta tvärtom är till nytta, ty emellan sista revisionen och tiden för Riksdagens sammanträde kunna inträffa omständigheter, som förtjena att beaktas, men i anledning hvaraf allt vidare åtgörande skulle vara för sent, om dermed skulle dröjas till nästa statsrevision. Då icke något, enligt min tanke, kan riskeras genom att bevilja den décharge Utskottet tillstyrkt, så instämmer jag med de talare, hvilka yrkat bifall till punkten.

Herr C. A. Larsson: Jag anser mig böra ytterligare en gång erinra det jag icke bestridt, att ju Utskottet eger både rättighet och skyldighet att granska Riksgälds-fullmäktiges protokoll så nära intill tiden för Riksdagens sammanträde som möjligt, men å andra sidan kan jag icke inse hvad våda ligger uti att innehålla med meddelandet af décharge, intilldess en sådan granskning blifvit verkställd jemväl af Revisorerna, ty om någon ansvarighet för Fullmäktige skall ega rum i sjelfva verket och icke vara blott ett tomt ord, så bör den väl stå kvar, intilldess en sådan granskning af Revisorerna egt rum.

Överläggningen var slutad.

Herr Talmannens proposition på bifall till Utskottets förslag utan förändring besvarades med dels ja och dels nej, hvarjemte votering begärdes. I anledning häraf uppsattes nu, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som godkänner den af Stats-Utskottet i nionde punkten af dess Utlåtande N:o 27, för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret tillstyrkta décharge, sådan densamma i nämnde punkt lyder,

röste ja;

Den det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren, med godkännande i öfrigt af déchargemeningen, beslutat att de i densamma sist förekommande orden: "den 28 Januari innevarande år" skola ändras till "den 23 Augusti 1866".

Voteringen, härefter i grundlagsenlig ordning anställd, utföll med 71 ja mot 73 nej; i följd hvaraf Kammaren beslutat, att den åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret meddelade décharge icke skulle omfatta några sednare beslut och åtgärder än dem, som finnas antecknade i Fullmäktiges protokoll till och med den 23 Augusti 1866.

I anledning af detta beslut begärdes ordet af

Herr Medin, som yttrade: Jag har icke deltagit i den votering, som nu försiggått, men jag anser mig dock böra till protokollet uttrycka den åsigt jag hyser, att Kammaren nu icke handlat i konsekvens med det beslut Kammaren förut fattat, hvarigenom nemligen décharge blifvit Bankofullmäktige meddelad.

§ 7.

Vid ånyo skedd föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående statsbidrag till anläggande af väg invid Råne elf emellan allmänna kustlandsvägen samt Degersels Öfverstby, yttrade:

Herr De Maré: Genom bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan befarar jag tillkomsten af ett farligt prejudikat, som genom sina konsekvenser kan leda till svåra och betänkliga följder för framtiden. Rikets sednast församlade Ständer hafva för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar till Kongl. Maj:ts disposition för år 1867 anvisat ett anslag af 150,000 R:dr, men om för anläggning af nu ifrågasatta nya väg ett särskildt anslag af 33,830 R:dr beviljas Råneå socknemän, så vore i och med detsamma Rikens Ständers beslut om anslagssumman öfverskridet, och i stället för 150,000 R:dr komme denna summa att uppgå till 183,830 R:dr. Det motiv, som blifvit lagdt till grund för den nådiga framställningen eller behovet af arbetsförtjensts beredande inom orten, betarar jag kommer att återopas från mångfaldiga landsändar, der det är af vigt att erhålla antingen nya vägar eller ock omläggning och förbättring af gamla sådana. På denna grund anser jag klokheten bjuda oss att afslå ifrågavarande Utlåtande. Jag är dock öfvertygad derom, att Råneå socknemän det oakadt icke gå miste om understöd till det belopp Kongl. Maj:t aktar nödigt bevilja desamma, ty jag tager för alldeles gifvet att utaf de för 1867 till vägförbättringar anslagne 150,000 R:dr understöd varder dem beviljad. Jag vill nu icke ingå i någon undersökning, huruvida den nu begärda summan kan tåla någon nedprutning, men jag vill icke neka det den synes mig väl stor för en enda socken, och att den temligen djupt skulle ingripa uti det belopp af 150,000 R:dr, som för detta ändamål blifvit för hela Riket afsedt.

Det understöd, som på detta sätt skulle komma de af missväxt lidande till del, skulle äfven först, med den i dessa trakter snart inträdande våren, blifva dem till gagn, ty först då lärer arbete på väganläggningar kunna företagas, hvarföre och då jag anser det vara af vigt att icke tillgripa fonden för undsättningar vid missväxter eller felslagna skördar under form af att derutaf lemna arbetsförtjenst åt nödställda, och då denna fond således icke bör användas till andra än det dermed egentligen afsedda ändamål, föranlåtes jag yrka afslag å Utlåtandet.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: I anledning af den förre talarens yttrande anhåller jag få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att detta

anslag blifvit begärdt just med afseende på den missväxt, som under flera år drabbat innebyggarne i ifrågavarande landsort, och att anslaget alltså hufvudsakligen är att betrakta såsom ett understöd åt den genom felslagna skördar lidande fattigare befolkningen derstädes samt således faller under samma bestämmelser som de medel, hvilka äro afsedda till undsättningar vid missväxtår. Att felslagna skördar skola lemna bedröfligare och svårare följder inom dessa nordliga trakter än inom andra delar af vårt land är lätt begripligt, och då till dessa svårigheter kommer ytterligare den omständigheten, att Gellivara bolag, af hvars rörelse befolkningen påräknat arbete och inkomst, inställt sin verksamhet och derigenom gjort den rådande förlägenheten ännu större, så synas skäl nog tala för bifall af ifrågavarande hemställan, den jag ock hoppas måtte af Kammaren godkännas.

Herr Peter Andersson: Då Herr de Maré så fullständigt andragit de skäl, hvilka tala för afslag af ifrågavarande Utlåtande, vill jag icke trötta Kammaren med uppräknandet af några flera, utan förenar mig med denne talare, under yrkande att Kongl. Maj:ts ifrågavarande anhållan måtte af denna Kammare icke vardas godkänd.

Herr Ahlgren: Jordbruket är i Norrbottens liksom i Rikets öfriga län en hufvudnäring, men som der har att kämpa emot långt större hinder än på något annat ställe i vårt land. Så har länet under de fyra sednaste åren varit hemsökt af missväxt, och om under sådana förhållanden något understöd af allmänna medel begäres för att i någon mån lindra den nöd, som felslagna skördar lemna i sina spår, må det icke väcka någon förundran. Näst utdikning af sankta trakter är anläggning af landsvägar för dessa vidsträckta och afsides belägna bygder af högsta vigt, ty mycken dyrbar tid förspilles och många dryga kostnader förorsakas genom den stora brist på kommunikationsleder, som der är rådande. Hemmansåboar och nybyggare, som bo långt upp i skogarne från allmänna farvägen, måste ofta nog sjelfve bära sina förnödenheter, då det är omöjligt att komma fram med dragare på de der befintliga stigarne. Mycket vore att säga om de förhållanden, som föranleda till bifall af Utskottets nu gjorda hemställan; men då en god sak talar för sig sjelf och då det vore obilligt att afslå hvad som här blifvit begärdt, yrkar jag att ifrågavarande Utlåtande måtte af Kammaren godkännas.

Flere af Kammarens ledamöter hördes häruti instämma.

Herr Östman: Jag hade icke trott att någon röst skulle höja sig för afslag, isynnerhet som jag anser att Utskottet handlat ganska riktigt, då det tillstyrkt bifall till en af Kongl. Maj:t aflåten Proposition i detta ämne. Det är icke första gången som dylika anslag begäras för åstadkommande af allmänna arbeten, afsedda att lindra det betryck missväxter alltid kvarlemna i de orter, der de framgått, och vi minnas säkerligen litet hvar huruledes för blott några få riksdagar sedan anslag beviljades för en väganläggning inom Elfsborgs län, för att på samma gång bereda arbetsförtjenst åt nödlidande derstädes. En känd sak är, att behövet af nya väganläggningar företrädesvis gör sig gällande i de norra orterna, och en

bedröflig sanning är, att missväxt der härjat flera år å rad, hvarföre och då man, genom bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande hemställan, kan förena tvänne goda ändamål, nemligen åstadkommande af nya kommunikationsleder och afhjelpande af nöd och brist, jag yrkar att Stats-Utskottets nu föredragna Utlåtande måtte vinna Kammararens bifall.

Herr Johannes Andersson: Jag kan icke neka, det jag anser det begärda anslaget alltför högt tilltaget, så att jag icke finner det underligt, att afslag yrkas derå. Vi böra besinna, att flera orter lida af missväxter och således äfven behöfva understöd, men att det icke är möjligt att anskaffa sådant, i fall man går till väga med den frikostighet här blifvit föreslagen. Då härtill kommer, att detta anslag är begärdt icke allenast till understöd för de af missväxt lidande, utan, såsom det synes, hufvudsakligen för att få utfördt ett allmänt arbete, kan jag för min del icke tillstyrka bifall till hvad i sådant hänseende blifvit fordradt.

Herr Murén: Om nu vore fråga endast derom att lemna undsättning åt utaf missväxt nödlidande, för hvilket ändamål medel finnas i Riksgälds-kontoret afsatta, så hade Staten en gifven pligt att uppfylla denna sin skyldighet, men då i nu förevarande fall härtill kommer, att de begärda medlen utlemnas på det vilkor, att innebyggarne uti ifrågavarande landsbygd sjelfve måste tillskjuta en tredjedel af den för vägarbetet beräknade summan, så är det ju en ren vinst för Staten, att på sådant sätt åstadkomma odling och kultur i dessa aflägsna bygder. Genom den föreslagna väganläggningen bispringer man de nödställde, på samma gång som ett af behovet högeligen påkalladt allmänt arbete blifver utfördt, och då kunna väl icke penningarne bättre användas. Staten hade måhända sjelf annars nödgats bekosta denna väg helt och hållet; och ofta händer ju att dylika anslag beviljas, der innevånarne i en landsort måste tillsläppa en tredjedel af kostnaderna för ett allmänt arbete, utan att någon nöd der är till finnandes, endast och allenast för ortens förkofran i allmänhet. Den landsort, hvarom nu är fråga, kan aldrig tillgodoräkna sig någon nytta af de dyrbara jernvägsanläggningar, som i mellersta och södra Sverige på sednare tiden blifvit utförda, och derföre är det Statens skyldighet att tillse, det denna aflägsna provins måtte i någon mån komma i åtnjutande af medel till höjande af dess uppodling, och framför allt är det Statens oafvisliga pligt att träda emellan, då nöden der står för dörren, och denna Statens pligt uppfylles i förevarande fall bäst på det sätt nu blifvit föreslaget. Vi böra dessutom besinna, att Råneå socknemän åläggas icke allenast att med en tredjedel af kostnadssumman bidraga till det blifvande vägarbetet och att således utan vidare statsbidrag fullborda ifrågavarande väg, utan ock att densamma derefter för all framtid underhålla. På grund af hvad jag nu haft äran anföra, yrkar jag att Utlåtandet måtte bifallas.

Herr Aug. Danielsson: Då jag väckt motion i detta ämne, må det tillåtas mig att derom yttra några ord.

De fleste föregående talare hafva framhållit behovet af lättade kommunikationer inom den landsort, hvarom nu är fråga, och egentligen är det

det blott den talare, som först yttrade sig, hvilken bestridt bifall till det äskade anslaget, men jag är förvissad derom, att han icke skulle sätta sig häremot, om han egde kännedom om de lokala förhållanden, som äro egenomliga för denna del af vårt fädernesland. Inom det vidsträckta Norrbottens län finnas snart sagt ej andra vägar än den stora allmänna landsvägen, hvilken löper längs efter kusten, och på denna väg skola 70,000 personer forsla fram sina förnödenheter. Då öfriga kommunikationsleder, såsom nyss nämndes, nästan helt och hållet saknas, så är det ju ganska klart och tydligt, att den ekonomiska ställningen inom provinsen måste vara ganska svårt betryckt. Då lifsförnödenheter måste fortskaffas från kusten inåt landet, så blir genom nämnda brist prisen nästan snart sagt fördubblade, men dessa olägenheter skulle underlättas, om icke helt och hållet afhjelpas genom anläggandet af nya vägar på lämpliga sträckor. Låt vara, att Norrbottens län nästan alltid befunnit sig i den ställning, att det hos Regering och folk nödgats bönfalla om hjälp, och jag måste medgifva att ofta, tyvärr, förhållandet varit sådant, likasom jag är särdeles tacksam för det understöd, som i synnerhet under missväxtår kommit oss till del; men bäst vore dock om vi framdeles kunde hjälpa oss utan detta, snart sagt, tiggeri, och detta kan åstadkommas, jag är säker derom, på det sätt här blifvit föreslaget. Genom beviljande af dylika anslag skulle vi möjligen kunna komma derhän, att vi icke behöfde lifva på nådegåfvor; vi skulle kunna genom ärligt arbete förtjena hvad vi behöfde, och dylika anslag skulle medföra den dubbla nyttan att dels förskaffa arbetsförtjenst åt behöfvande och dels att frambringa kommunikationsleder till största fördel för landets uppodling nu och i framtiden. Af föregående talare har blifvit framhållet, huruledes de mellersta och de sydliga delarne af vårt land åtnjutit rikliga anslag till jernvägar och andra väganläggningar; detta vilja vi icke afundas dem, men önska att erhålla några smulor från den rike mannens bord, och hoppas jag att för detta ändamål Kammaren måtte godkänna det nu föredragna Utlåtandet.

Herr Friherre Gripenstedt: Den förste ärade talaren, som yttrade sig i ämnet, framhöll betänkligheten af att bifalla detta förslag och sålunda gifva ett prejudikat, att, så snart arbetsförtjenst ansågs nödig i en landsort, anslag till allmänna arbeten derstädes borde beviljas; helst derigenom äfven skulle hända, att de beslut angående sådana anslags meddelande, hvilka af Representationen en gång blifvit fattade, komma att kringgås, och beräkningarne i dessa hänseenden alldeles förryckas. Såsom den förste talaren uppfattat saken, har han otvifvelaktigt alldeles rätt, men jag tager mig friheten fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att hufvudfrågan här måste anses vara, *icke* att utföra ett allmänt arbete, utan att lemna undsättning till en landsort, som deraf befunnits vara i stort och oeftergifligt behof. Och om detta är den rätta utgångspunkten, hvilket jag förmodar att man måste medgifva, — ty annars hade väl icke heller medlen blifvit föreslagna att utgå från undsättningsfonden utan från den fond, som är afsedd för vägförbättringar och vägomläggningar — så synes mig också Utskottets hemställan böra godkännas. Ty om det är nödvändigt för en ort att erhålla undsättningsmedel, så lär det svårligen kunna bestridas,

att den form för understödets meddelande, som här föreslås, är särdeles lämplig, likasom den också fullkomligt öfverensstämmer med hvad Riksdagen så väl nu som tillföre angående dylika undsättningar föreskrifvit, nemligen att, så vidt omständigheterna medgifva, tillfällen skola för de behöfvande beredas att erhålla sysselsättning och arbetsförtjenst. Detta har också alltid blifvit af Regeringen iakttaget, och jag vet, sedan den tid jag hade äran föredraga dylika ärenden, att till vinnande af det dubbla ändamålet — nödens afhjelpande och verkställandet af ett nyttigt företag — undsättningsmedlen stundom blifvit lemnade i sammanhang med bidrag från Sjette Hufvudtitelns anslag till vägomläggningar, för att ett sådant arbete måtte komma till stånd och arbetsförtjenst dervid beredas. Man skulle kanske kunna invända, att på samma sätt äfven nu Regeringen skulle kunna med tillhjälp af de till dess disposition ställda undsättningsmedlen besörja denna angelägenhet, utan att ett särskildt beslut derom fordrades af Riksdagen; men dervid är att märka, att den summa, som af Regeringen får användas till undsättning utan återbetalningsskyldighet, är inskränkt till ett visst belopp, eller 50,000 R:dr för år, och att, om det nu ifrågasvarande betydliga understödet toges af denna fond, så skulle det lätt kunna hända, att återstoden deraf blefve otillräcklig för sitt ändamål att bispringa äfven andra nödlidande; likasom Regeringen förmodligen ej heller ansett att denna fattiga bygd, som redan förut till följd af flera års missväxter blifvit svårt skuldsatt, skulle vara betjenad med ytterligare låneunderstöd, utan måste erhålla medlen utan annan betalningsskyldighet än genom arbete, så framt ej dess framtid skulle alltför mycket förmörkas. Då alltså ett understöd åt de nödlidande i denna trakt är behöfligt och då på samma gång genom detta understöd ett nyttigt arbetsföretag kan komma till utförande, hvartill i sådant fall jemväl från kommunens sida bidrag skall lemnas, så anser jag för min del Regeringens förslag vara ganska lämpligt och Utskottets hemställan till följd deraf välbetänt, hvarföre jag också vördsamt tillstyrker bifall till densamma.

Herr Olof Nilsson: Det är en känd sak, att det södra och mellersta Sveriges provinser, i jemförelse med de Norrländska, af Staten erhållit högst betydliga anslag för underlättande af sina kommunikationer. När nu genom Kongl. Maj:ts nådiga Proposition fråga blifvit väckt att, genom ett bidrag af allmänna medel, på samma gång bereda arbetsförtjenst åt en genom svåra missväxtår nödställd befolkning och tillika utföra ett af behovet högeligen påkalladt arbete, synes det mig ganska billigt att det begärda statsbidraget till anläggande af väg invid Råne elf af Kammaren beviljas, särdeles som vägarne i den ifrågasvarande trakten, der de icke alldeles saknas, äro ganska svåra. Jag yrkar derföre bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Per Nilsson från Örebro län: Äfven jag instämmer deruti, att ett statsbidrag må af Riksdagen beviljas åt Råneå socknemän till den föreslagna väganläggningen, men för min del anser jag likväl det i Kongl. Maj:ts Proposition begärda och af Stats-Utskottet tillstyrkta bidraget vara alltför högt tilltaget, hvarföre jag också föreslår, att den ifrågasvarande summan måtte till hälften nedsättas.

Herr de Maré: Med anledning af åtskillige talares yttranden tager jag mig friheten att åter uppträda, för att fästa uppmärksamheten derpå, att jag yrkat att Stats-Utskottets Utlåtande skulle afslås endast af det skäl, att jag icke anser det rätt, att det bidrag, som kan böra Råneå socknemän beviljas, utgår på det sätt och i den form Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet förordade Proposition föreslår. Jag anser nemligen, att statsbidraget till den ifrågavarande väganläggningen bör utgå af de 150,000 R:dr, som äro anslagna till vägarbeten under år 1867. Att, såsom en föregående talare, uppfatta det föreslagna statsbidraget egentligen såsom en undsättning, lemnad Råneå socknemän med anledning af i deras ort inträffad missväxt och deraf förorsakad nöd, kan väl svårigen gillas. Kongl. Maj:t kunde ju i sådant fall hafva till deras undsättning lemnat hvad som behöfdes ur den fond, som för detta ändamål är ställd till dess disposition; men frågan får väl icke betraktas som en undsättningsfråga, utan såsom angående statsbidrag till en väganläggning. Och då så förhåller sig, kan jag icke gilla den form, hvori det föreslås att lemna det ifrågavarande bidraget. Jag för min del anser den form som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslagit vara den rigtiga, eller att två tredjedelar af den föreslagna kostnaden, med 33,833 R:dr 33 öre utgå af de medel, hvilka Rikets sist församlade Ständer anslagit för vägarbeten, och 8,500 R:dr af de till Kongl. Maj:ts disposition ställda medel för undsättning vid missväxter. Ett beviljande af medel i denna form skulle efter min tanke icke medföra något prejudikat, hvilket jag deremot anser ligga i ett obetingadt bifall till Stats-Utskottets förslag. Måhända har jag gjort orätt i att yrka afslag; jag begär derföre nu i stället återremiss, och detta helt och hållet af formela skäl. Jag hoppas att ingen betvivlar, att jag icke behjertar nöden hvar den uppträder; men jag är af den åsigten, att när hjälp skall lemnas, det skall ske i rätt form.

Herr Nils Andersson: Jag vill visserligen, att all möjlig sparsamhet med Statens medel skall iakttagas, men då jag här ser på ändamålet, huru på samma gång undsättning i form af arbetsförtjenst lemnas en ort, som deraf är i stort behof och tillika ett arbete kommer till utförande, som är af nytta för all framtid, så tvekar jag icke att i den här förevarande frågan rösta för bifall, och det hufvudsakligen på de grunder Herr Friherre Gripenstedt anført. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr C. A. Larsson: Den förste talaren utgick från den rigtiga åsigten om all möjlig sparsamhets iakttagande i anlitaudet af Statens medel, men vill emellertid att de här ifrågavarande penningarne skola beviljas, dock så att de skulle utgå under en annan form än den här föreslagna; men hvad inträffar då? Jo, att undsättningen nu i alla fall kommer att utgå af Statens medel ur den dertill afsedda fonden, hvarefter sedermera i en framtid utgiften för den här ifrågasatta väganläggningen återkommer på grund af förslag från Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen; hvarigenom Staten sålunda tillskyndas en dubbel utgift. Att, såsom en talare föreslagit, bevilja endast halfva beloppet, kan så mycket mindre

gillas, som dermed ingenting uträttas. Jag yrkar således bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Lithner: Jag kunde visserligen inskränka mig till att instämma med den föregående talaren; men jag anser mig böra bemöta ett yttrande af den förste talaren. Han har nemligen sagt, att, om fråga blott vore om undsättning i anledning af inträffad missväxt och deraf förorsakad nöd, så kunde ju Kongl. Maj:t utanordna erforderlig hjälp af de för detta ändamål till Kongl. Maj:ts disposition ställda medel. Men nu är att märka, att Kongl. Maj:t velat vinna tvenne ändamål, nemligen bereda arbetsförtjenst åt en nödställd befolkning och derjemte åstadkomma anläggning af en nyttig väg. Det skälet, att man väl kunde bevilja medel till nödens afhjelpande, men icke anslag till den ifrågavarande vägen, kan jag således icke finna hålla stånd. Att för det föreslagna ändamålet gifva en mindre summa än den för arbetets utförande nödiga kan jag icke heller gilla. Det vore att ockra på en fattig befolkning, som derigenom skulle tvingas att skaffa det allmänna en väg för två tredjedelar af kostnaden. Då Staten beviljade anslag till kanaliseringsarbetena vid Gellivara, ditströmmade en mängd folk från den trakt, om hvars understödande här är fråga; och då dessa arbeten plötsligen upphört, hafva i följd deraf en massa af dessa menniskor blifvit beröfvade en näringsutväg, hvilken de just genom Statens uppträdande lockats att tillgripa. Det är således äfven af detta skäl en skyldighet för Staten att icke förvägra den här ifrågavarande orten sitt understöd, och om dervid tillika kan vinnas utförandet af ett allmännyttigt arbete, så måtte det väl vara så mycket bättre. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Gumælius: De, som i den här förevarande frågan uppträdt emot Utskottets Betänkande, hafva alla tillhört det mellersta Sverige; de, som försvara detsamma, äro med ett enda undantag från Norrland. Frågan tyckes visserligen röra blott en enda orts intressen, men till sin karakter är den vida mer omfattande. Frågan är, hvad kan man göra af den stora och vidsträckta del af landet, som ännu ligger i linda? Huru skall odlingen i dessa trakter kunna gå framåt, utan att man gör vägar i vildmarken? Nu är här visserligen fråga om ett understöd för genom missväxt nödställde, men om man kan lemna detta på det sätt, att den ifrågavarande landsortens resurser derigenom kunna utvecklas, så bör man väl icke hafva något att deremot invända. Om medlen tagas från det ena hållet eller det andra, gör lika mycket. Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förslag skiljer sig från Kongl. Maj:ts, dock icke till dess fördel, ty i det förra är fråga om en ren allmosa på 8,500 R:dr, i det sednare deremot endast om en nyttig, för det allmänna gagnande handling. Jag yrkar därför bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Öfverläggningen var slutad; och blef ifrågavarande Utlåtande af Kam-maren bifallet.

§ 8.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 3, med bestämmande till hvilket Utskott en motion angående kronobrefbäringsskyldighetens ordnande bör hänvisas.

Då ifrågavarande motion, som af Konstitutions-Utskottet förklarats tillhöra Tillfälligt Utskotts handläggning, redan blifvit hänvisad till behandling af denna Kammares Tillfälliga Utskott N:o 2, fann Kammararen ifrågavarande Memorial icke påkalla någon vidare åtgärd, utan lades desamma till handlingarne.

§ 9.

Bordlades:

Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 4;
Stats-Utskottets Memorial N:o 28;
Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 7;
Banko-Utskottets Utlåtanden N:is 7 och 8;
Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 39—43;
Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 5) Utlåtanden N:is 1 och 2 (13 och 14);
Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 2) Utlåtande N:o 1 (N:o 15).

§ 10.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag angående de enligt detta protokolls 4 och 5 §§ fattade beslut.

§ 11.

Herr Sjöberg, som på begäran erhöll ordet, afgaf en motion om tryckning af Kammarens protokoll; och blef denna motion, som i samlingen af motioner finnes intagen under N:o 284, nu lagd på bordet.

Sammanträdet afslutades klockan 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.